

BEROEPSPROFIEL EN
OPLEIDINGSPROFIELEN

BEELDENDE KUNST
EN VORMGEVING

DECEMBER 2014

Overleg Beeldende Kunsten
(OBK)

Mondriaan Fonds

Premsele/Virtueel Platform
(inmiddels opgegaan in
Het Nieuwe Instituut)

BEROEPSPROFIEL EN
OPLEIDINGSPROFIELEN

BEELDENDE KUNST
EN VORMGEVING

DECEMBER 2014

Overleg Beeldende Kunsten (OBK)

Mondriaan Fonds

Premsele/Virtueel Platform
(inmiddels opgegaan in
Het Nieuwe Instituut)

1	WOORD VOORAF	6-10	42-76	3	ACTUALISERING VAN DE BEROEPSPROFIELEN
2	PROCES EN WERKWIJZE ACTUALISERING BEROEPS-PROFIEL EN LANDELIJKE OPLEIDINGSPROFIELEN VORMGEVING EN BEELDDE KUNST	12-22	42-46	3.1	Inleiding
			46-70	3.2	Thema's
2.1	Geschiedenis en werkwijze van de actualisering	12-16	46-50	3.2.1	Hybridisering van de beroepspraktijk
			50-54	3.2.2	Ondernemendheid
2.1.1	Inleiding	12-16	54-62	3.2.3	Technologie
2.1.2	Het proces	16	62-64	3.2.4	Onderzoek en Body of Knowledge and Skills
2.2	Landelijke conferenties	18-22	66-68	3.2.5	Internationalisering
2.2.1	Conferentie <i>De toekomst van het Beeldend Kunstvakonderwijs</i> , Eindhoven 30 mei 2012	18-20	68-70	3.2.6	Leven lang leren
2.2.2	Conferentie <i>Onderzoek en ondernemerschap in het kunstonderwijs</i> , Den Bosch 3 oktober 2012	20	70-72	3.3	Beginnend beroepsbeoefenaar
2.2.3	Conferentie <i>Kunst en Technologie</i> , Zwolle 17 januari 2013	20-22	74-76	3.4	Aanbevelingen voor het kunstonderwijs vanuit het beroepsprofiel
2.2.4	Conferentie <i>Werkveldconsultatie Beroeps- en opleidingsprofielen</i> , Utrecht 23 januari 2014	22			

4	OPLEIDINGSPROFIEL	43-77	69	4.4.2 Niveaubeschrijving bachelor
4.1	Inleiding	43-45	69-73	4.4.3 Niveaubeschrijving master
4.2	Uitgangspunten	47-51	73-77	4.4.4 Verschillen met andere hbo-opleidingen, opleidingen op mbo-niveau en weten- schappelijk onderwijs
4.2.1	Competentiebenadering	47-49	97-113	DE COMPETENTIES VAN DE OPLEIDING VORMGEVING EN BEELDDE KUNST
4.2.2	Formulering van de competenties	49-51		
4.3	Visie van het hoger kunstonderwijs op het werkveld en de ontwikkelingen daarin.	51-65	114-119	BIJLAGEN
4.3.1	Visie op het werkveld	51-55		
4.3.2	Visie kunstonderwijs op de thema's uit het beroepsprofiel	57-65		
4.4	Positie van de opleidingen beeldende kunst en vormge- ving in het onderwijsveld	65-77		
4.4.1	Associate Degree	65-67		

1 WOORD VOORAF

- Het is alweer meer dan tien jaar geleden dat beroepenvelden en opleidingen uit het domein beeldende kunst en vormgeving profielen opstelden voor de entree-eisen voor de beroepspraktijk en afstudeer-kwalificaties van de opleidingen. Deze profielen hebben lang goed kunnen functioneren. Dat kon omdat in samenspraak met de beroepspraktijk de competenties met empathie voor veranderende praktijken en voor individuele bijzonderheden van afgestudeerden waren beschreven en omdat opleidingen de profielen niet hanteerden als harde criteria waaraan iedereen in dezelfde mate moet voldoen.
- Inmiddels is de wereld van kunst en vormgeving meer dan ooit in verandering. Werken in de creatieve industrie betekent vaak werken op projectbasis rond een vraagstuk, samenwerken in verschillende werkverbanden, zowel nationaal als internationaal. Aanleiding voor vraagstukken en voor gekozen oplossingen kunnen liggen in techniek, in sociaal engagement, in commerciële doelstellingen of in strikt autonome artistieke doelstellingen. En kunstenaars en ontwerpers kunnen zich van het ene terrein in het andere bewegen.
- Verandering is een wezenlijk aspect van de beroepen geworden. Er zijn geen eenduidige praktijken meer te beschrijven voor de verschillende ontwerp- en kunstdisciplines. Evenmin kan de zakelijke kant van de beroepspraktijk in één werk- of organisatievorm gegoten worden.
- Bij de voorbereiding van de beroeps- en opleidingsprofielen met vertegenwoordigers van de uiteenlopende praktijken werd dan ook vastgesteld dat de bestaande 'open' beschreven competenties voldoen, maar dat

ze van specifieke inhoud en voorzien moeten worden om zowel de eigenheid van de student en de eigenheid van de opleiding (die meer dan voorheen geprofileerd is ten opzichte van het landelijke aanbod) als de heterogene praktijken van beroepsbeoefenaren te dekken.

— Daarbij is een constante factor het uitgangspunt van waaruit de academies hun studenten opleiden: we streven ernaar jonge getalenteerde mensen op te leiden die in staat zijn betekenisvolle oorspronkelijke beelden te maken voor ideeën en functies vanuit persoonlijke kritische stellingname. Hoe de beroepspraktijk er ook uitziet en in welke maatschappelijke sector deze zich ook manifesteert, die eigenzinnige en persoonlijke signatuur is altijd in het werkproces en eindproduct aanwezig. Dat maakt het domein van beeldende kunst en vormgeving dan ook meer dan een economisch te duiden aspect van industrie. Behalve dat is het een belangrijk onderdeel van onze cultuur waarin in de cultuur gecommuniceerde waarden zichtbaar worden gemaakt, ter discussie worden gesteld en worden ontwikkeld.

— Vertegenwoordigers van de beroepspraktijk zijn moeilijk in georganiseerd verband te vinden. Organisatie van werk en internationale verbanden maken regulier overleg moeilijk. Daarom is gekozen om vanuit het aan de academies gerelateerde onafhankelijke beroepenveld ontmoetingen te organiseren rond vraagstukken die in het hart liggen van de veranderende praktijken. Ondernemerschap, technologie, onderzoek zijn onderwerpen die de professional en de opleidingen voortdurend bezighouden en die in sterk ontwikkelende vormen in de curricula plaats krijgen. Dat is ook terug te vinden in de opleidingsprofielen die u hier beschreven vindt en die in een bijzondere bijeenkomst met een kleine honderd vooraanstaande ontwerpers en kunstenaars op 23 januari 2014 in Utrecht besproken zijn.

- De profielen zijn niet statisch. Ze zijn voortdurend in flux. De profielen vormen een basis voor de opleidingen om zich ieder naar eigen inzicht en profiel toe te verhouden. Gezamenlijk zullen de opleidingen op jaarlijkse bijeenkomsten met specialisten uit binnen- en buitenland de basis-inhoud en stellingname van het kunstonderwijs ten opzichte van technisch en economisch onderwijs steeds weer benadrukt worden.
- We zijn ervan overtuigd dat we met deze profielen en de hervonden dialoog met de beroepenvelden een solide basis leggen voor de borging van de unieke kwaliteit van het Nederlandse onderwijs in beeldende kunst en vormgeving op bachelor- en masterniveau.

Jeroen Chabot
voorzitter Overleg Beeldende Kunsten (OBK)

2 PROCES EN WERKWIJZE ACTUALISERING BEROEPSPROFIEL EN LANDELIJKE OPLEIDINGSPROFIELEN VORMGEVING EN BEELDDE KUNST

2.1 Geschiedenis en werkwijze van de actualisering

2.1.1 Inleiding

— In 1999 is voor het eerst een beroepsprofiel opgesteld waarin de kern van de beroepen in de sector beeldende kunst en vormgeving is opgetekend. Het beroepsprofiel geeft een kader waarbinnen de kunstacademies hun opleidingen kunnen vormgeven. Sinds 1999 is er veel veranderd in de beeldende kunst- en ontwerpsector en het beroepsprofiel is toe aan actualisering. De kunstacademies werken intensief samen met het beroepenveld om de beroepsbeoefenaars voor morgen op te kunnen leiden. In 2011 is een project gestart met als leidende vraag:

— *Wat verwacht het beroepsveld van een beginnend kunstenaar en ontwerper?*

— Deze vraag is in de afgelopen twee jaar aan kunstenaars en ontwerpers gesteld tijdens expertgroepmeetings, op conferenties en in interviews. Het antwoord op bovenstaande vraag verandert en is niet zonder meer voor een langere periode definitief vast te stellen.

De beroepspraktijk is hybride en verhoudt zich proactief tot de veranderende samenleving. Typerend voor het beroep is de continue verandering. Het beroep van kunstenaar en ontwerper bestaat uit een complex samenspel van krachten.

- Het beroepsprofiel dat in hoofdstuk 3 beschreven is, is geen eindproduct maar onderdeel van een proces: de continue dialoog tussen beroepspraktijk en kunstacademie. De beroepspraktijk wil gezamenlijk met het onderwijs blijvend vernieuwen. Het in dit document beschreven profiel is een samenvatting van het afgelopen proces en geeft adviezen voor het onderwijs om opleidingsprofielen en dagelijkse onderwijspraktijk aan te scherpen. Wij spreken van 'het actualiseringsproces beroepsprofiel' waarmee we aan willen geven dat het beroepsprofiel een idee fixe is en reeds achterhaald bij optekening. Een eerste advies is dus als volgt:
 - *Onderwijs en beroepspraktijk voeren een blijvende dialoog om de steeds veranderende beroepspraktijk te volgen en te verwerken in de opleidingen, zodat de aansluiting tussen academie en praktijk optimaal blijft.*
- Het kunstonderwijs en de beroepspraktijk zijn gezamenlijk opgetrokken in dit proces van actualisering. Vandaar ook geen twee verschillende documenten meer, maar een beschrijving vanuit het beroep (beroepsprofiel, hoofdstuk 3) en de geactualiseerde opleidingsprofielen (hoofdstuk 4).
- De actualisering van de opleidingsprofielen is niet opgevat als een één op één vertaling van beroep naar opleiding. Een opleidingsprofiel moet ook een document zijn waarin de opleidingen gezamenlijk antwoord geven op de vraag:
 - *Wat willen en kunnen wij onze studenten meegeven in de opleiding en welke vermogens moeten onze studenten dus hebben aan het eind van de opleiding?*

— Om het antwoord te geven op die vragen is er een werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers van elke kunstacademie, de Werkgroep Bosma. Het kunstonderwijs heeft sinds 2002 veel ervaring opgedaan met de vertaling van de competenties en indicatoren naar het eigen onderwijs. Die ervaringen zijn waardevol voor de huidige actualisering. Een kleine vertegenwoordiging vanuit het OBK, de rompwergroep, leidde de werkgroep en het proces van deze actualisering. De rompwergroep heeft telkens voorstellen, adviezen en resultaten van de werkgroep gedeeld met het OBK. De opleidingsprofielen zijn weergegeven in hoofdstuk 4.

2.1.2

Het proces

— Vanuit het beroepsprofiel van 1999 zijn in 2002 de landelijke opleidingsprofielen Vormgeving en Autonome Beeldende Kunst opgesteld. In deze landelijke profielen zijn de kwalificaties uit de beroepsprofielen omgezet in zeven competenties met gedragsindicatoren.

— Om de profielen te actualiseren en de dialoog tussen beroepsveld en hoger kunstonderwijs te bevorderen hebben de destijds zo genoemde sectorinstituten¹ samen met de HBO-raad in 2011 een convenant ondertekend met daarin de afspraak om gezamenlijk verantwoordelijk te zijn voor het onderhoud van de profielen. Vanaf dat moment hebben de sectorinstituten dit proces samen met de kunstacademies opgepakt.

1) Met sectorinstituten wordt bedoeld: het Mondriaan Fonds en Prensela Nederlands Instituut voor design en mode en Virtueel Platform. Prensela en Virtueel Platform vormen nu (samen met het NAI) Het Nieuwe Instituut.

2.2 Landelijke conferenties

— In het proces om het beroepsprofiel en de landelijke opleidingsprofielen te actualiseren zijn er vier werkconferenties georganiseerd, die alle hun invloed hebben gehad²⁾:

2) Voor verslagen zie de website van het OBK: www.overlegbk.nl

2.2.1 Conferentie *De toekomst van het Beeldend Kunstvakonderwijs*, Eindhoven 30 mei 2012

— De eerste conferentie was het startpunt en de plek waar vijf thema's eerst globaal besproken werden om hun relevantie en invloed te kunnen bepalen.

1. Ondernemerschap
2. Onderzoek & Innovatie, verbinding met Theorie & Praktijk
3. Beroepsrollen & Context, Interdisciplinair
4. Maatschappelijk Engagement
5. Autonomie & Communicatie

— Keynote speakers waren Pascal Gielen, Daan Roosegaarde, Sil van der Woerd en Barbara Visser en erna werd het publiek uitgenodigd om aan de hand van stellingen te discussiëren over de bovenstaande thema's. De inspiratie vanuit de presentatie van Pascal Gielen over de hybride kunstenaar werd gedurende de dag voelbaar.

— De boodschap van Daan Roosegaarde, die zelf vroeg aan de slag ging met ondernemerschap en smart materials: "Het is voor jullie een uitdaging om het gat tussen docenten die opgeleid zijn in een andere tijd met een andere beroepspraktijk en studenten te vullen. Waar ligt de overlap? Het is juist waardevol om daar kruisbestuiving te laten plaatsvinden". Barbara Visser gaf aan dat de beroepspraktijk een emmer snot is, waarmee

zij aangeeft dat er geen standaard beroepsprofiel ontwikkeld moet worden, maar dat het onderwijs gericht moet worden op de ontwikkeling van het individu.

- De opmerkingen bij elk thema waren zo divers dat de conclusie was dat sommige thema's verder uitgediept moesten worden. Dat heeft plaatsgevonden in de twee werkconferenties in oktober 2012 en januari 2013.

2.2.2

Conferentie *Onderzoek en ondernemerschap in het kunstonderwijs*, Den Bosch
3 oktober 2012

- Het doel van deze conferentie was om meer inzicht te krijgen in de betekenis van de thema's onderzoek en ondernemerschap voor de beroepssector, de beroepsprofielen en de eindtermen van de opleidingen. Elk thema werd ingeleid door keynote speakers. Erna ging men uiteen om te discussiëren over de thema's aan de hand van best practices vanuit de diverse kunstacademies. Op die manier werd de praktijk gebruikt om de betekenis van het thema weer te geven.

- **Het verslag van deze conferentie.**

2.2.3

Conferentie *Kunst en Technologie*, Zwolle 17 januari 2013

- De centrale vraag voor deze studiedag was: past het curriculum kunstonderwijs nog wel in de tijd waarin wij leven, waarin de mediatechnologie grote delen van onze samenleving en onze verbeeldingskracht in beslag neemt? Hoe leren wij de studenten zich kritisch te verhouden tot deze digitale revolutie en zich niet als consument te gedragen, maar de technologie net zoals de

oude analoge technieken in te zetten als tool voor kunstwerken en ontwerpen?

- Op de website www.overlegbk.nl staat een verslag van deze conferentie.

2.2.4

Conferentie *Werkveldconsultatie Beroeps- en opleidingsprofielen*,
Utrecht 23 januari 2014

- In de vierde conferentie heeft het OBK het concept van de geactualiseerde beroeps- en opleidingsprofielen ter consultatie aan de beroepspraktijk gepresenteerd. De resultaten van deze dialoog zijn in het profieldocument verwerkt. Deze verwerking is ter instemming aan de deelnemers voorgelegd.

- [Het verslag van deze conferentie.](#)

Lisanne Verschueren
Michelle van der Poel

Bachelor Vormgeving Ruimtelijk
Ontwerp
Avans Hogeschool, Breda,
AKV|St.Joost

Hybridisering

Levende Kleuren

— Het project *Levende Kleuren* doet onderzoek naar gebruik en toepassing van natuurlijke pigmenten in interieurproducten met de nadruk op verf en textiel. Natuurlijke pigmenten zijn duurzaam maar verkleuren na verloop van tijd. De studenten deden hun onderzoek binnen het Centre of Expertise Biobased Economy van Avans Hogeschool en HZ University of Applied Sciences (voorheen Hogeschool Zeeland). Hier werken ondernemers, wetenschappers, docenten en studenten samen aan het bevorderen van de kennis en onderzoek naar de biobased economy.

— Het onderzoek beschrijft, voorspelt en manipuleert specifieke eigenschappen van verf en textiel. Deze methode levert technische kennis over natuurlijk kleurbedrag op en is toepasbaar binnen vernieuwend, modern en duurzaam ontwerpen.

— Lisanne Verschueren en Michelle van der Poel studeerden in 2014 af met een onderzoek naar de toepassing en waardecreatie van *Levende Kleuren*.

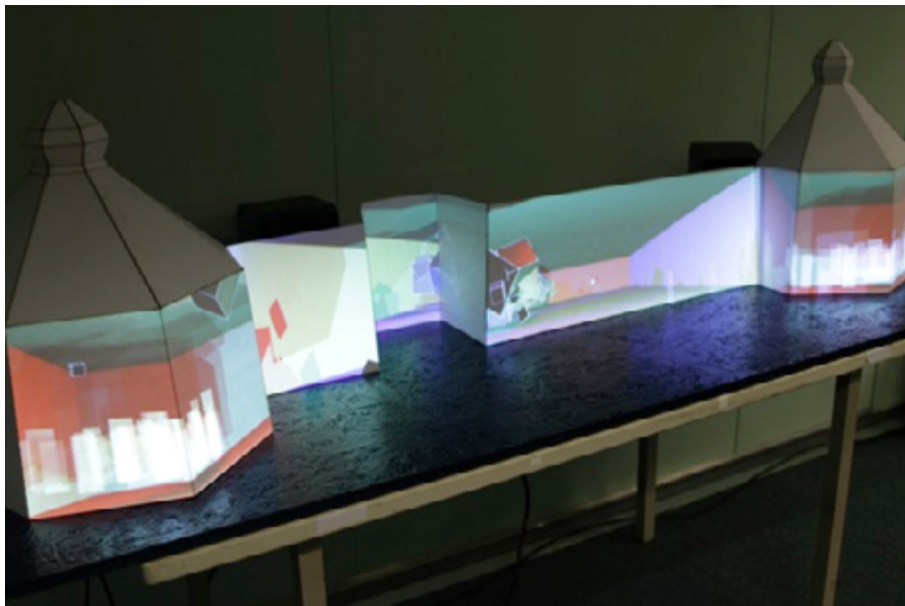
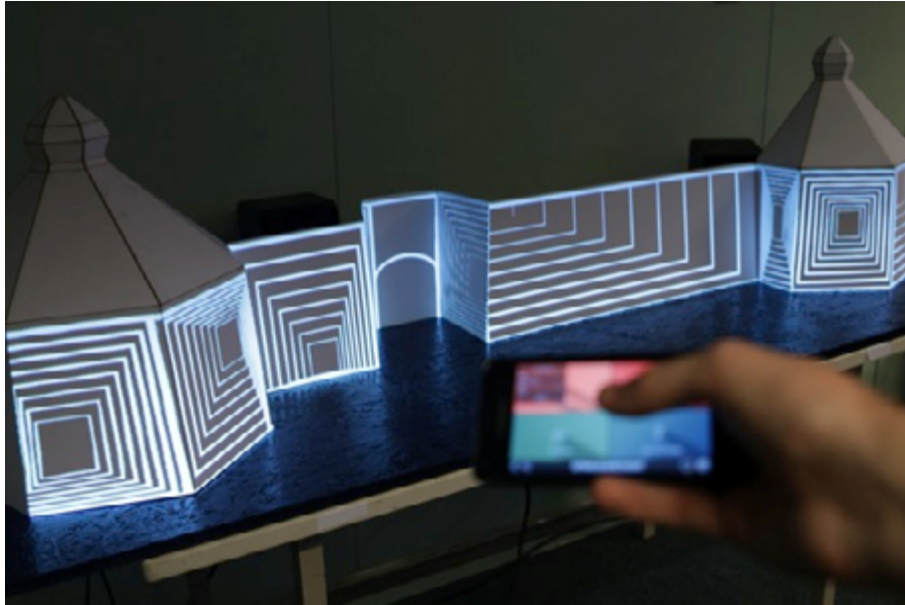
— www.avans.nl/onderzoek/projecten/inleiding/centre-of-expertise-biobased-economy/levende-kleuren

Koen van Geel
Ties van der Mede
Berry de Jong
Jerry van den Heuvel
Studio Afterlight

Bachelor Vormgeving Animatie
Avans Hogeschool, Breda,
AKV|St.Joost

▪ Hybridisering

*Interactieve video-mapping
op het Spanjaardsgat in Breda*

— In opdracht van de gemeente Breda hebben studenten een 3D interactieve video-mapping projectie in het centrum van de stad gerealiseerd. Drie studenten van de animatie opleiding aan AKV|St.Joost werden geselecteerd om het animatie- en game-concept te ontwikkelen.

— De game en de animaties hebben een eigen stijl en dynamiek. Animaties worden afgewisseld met een interactieve game. Voorbijgangers kunnen ter plekke een app downloaden op een mobile device om het spel te spelen of het geluid bij de animaties te horen. De projectie maakt volledig gebruik van elementen van de architectonische gevel en verwijst inhoudelijk naar de geschiedenis, de stad en haar architectuur. Verschillende beelden, perspectieven en illusies zorgen samen voor een unieke ervaring. Het project zal op 23 januari 2015 worden gelanceerd tijdens Cultuurnacht Breda.

— Koen van Geel, Ties van der Mede en Berry de Jong zijn studenten Animatie bij AKV|St.Joost. Jerry van den Heuvel studeert bij NHTV internationaal hoger onderwijs Breda. Studio Afterlight wordt gevormd door Demian Albers en Louk van Kalmthout.

— www.stjoost.nl/opleidingen/bv/an/over-de-studie/voor-beelden-animatie.carousel#3

Moyra Besjes

Bachelor Vormgeving
Fontys Hogeschool voor de
Kunsten, Academy for Art,
Communication and Design
(ArtCoDe), Tilburg

▪ Ondernemendheid

Project 3210.2

— In het *Project 3210.2* 'onder'neemt Moyra Besjes, studente van Fontys Academy for Art, Communication & Design (ArtCoDe), stappen om een ervaring te ontwerpen die de belevingswereld van haar vader en die van haarzelf dichterbij elkaar brengt. Door het maken van een keramische raceauto combineert zij haar liefde voor ontwerpen met zijn liefde voor raceauto's. Hiervoor gebruikte ze het model van de Fleischmann Ford Lotus 3210 en maakte daar een aardewerken versie van. De eigenschappen van het materiaal vormden een gezamenlijke uitdaging: door de kwetsbaarheid moest vader extra zorgvuldig met de auto racen en Moyra moest de auto in verzaamd gewicht racebaar maken.

— www.moyrabesjes.tumblr.com

— www.vimeo.com/97974345

Lennard Goede

Bachelor Vormgeving
Fontys Hogeschool voor de
Kunsten, Academy for Art,
Communication and Design
(ArtCoDe), Tilburg

▪ Ondernemendheid

BLOCK

— Een zomeravond in een tentje aan het strand, op de achtergrond oude jazzmuziek en even lijkt de tijd stil te staan. Verliefde ogen zoeken elkaar en...

— Rrr.. rrr!

— "Sorry hoor, ff kijken wie me appt!"

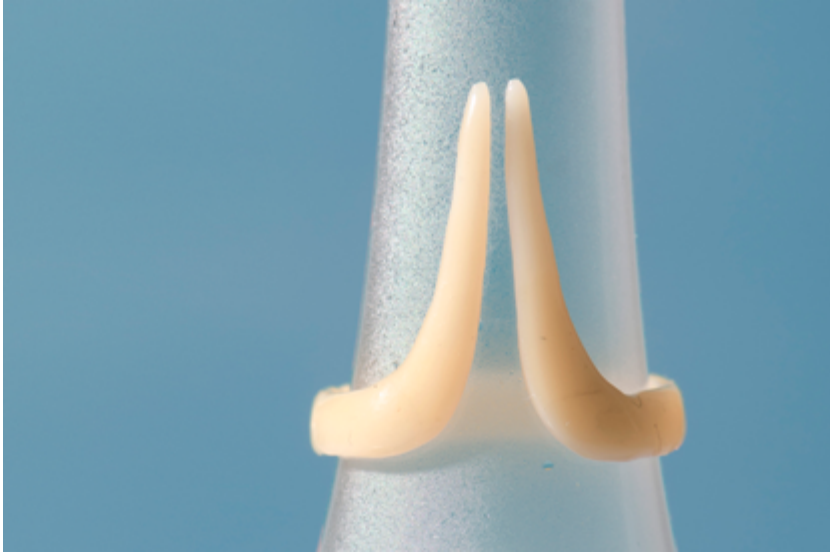
— In een samenleving waarin sociaal gedrag zich steeds meer verplaatst richting digitale kanalen en devices –en het steeds meer geaccepteerd lijkt te worden dat we ook direct antwoorden– is een externe factor die deze nieuwe natuurlijke drang beperkt gewenst. Lennard Goede, student Fontys Academy for Art, Communication & Design (ArtCoDe), ontwikkelde *BLOCK*; een stoorzender die elke vorm van digitale communicatie aan de eettafel lam legt, zodat we elkaar weer in de ogen kijken. Momenteel in Nederland nog bij wet verboden, maar dankzij zijn ontwerp zullen mensen weer die intiemere, ongestoorde ervaring samen gaan beleven.

— www.lennardgoede.allyou.net

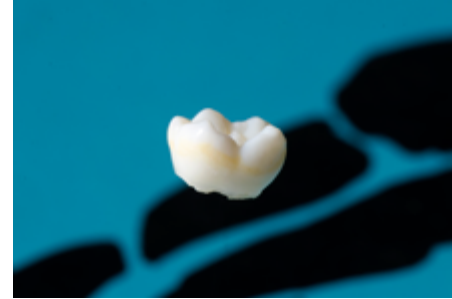
— www.vimeo.com/98152508

Nina van den Broek

Bachelor Lifestyle
Willem de Kooning Academy,
Rotterdam

▪ Technologie

Ivorish

— *Ivorish* is het resultaat van een inhoudelijk en artistiek onderzoek gewijd aan de dubbelzinnige schoonheid van ivoor. De beoogde sieradenlijn van Nina van den Broek is gemaakt van melktanden. Door het materiaal te verpulveren tot poeder en er vervolgens handmatig een object van te maken, creëert zij een veelzijdig toepasbaar nieuw soort ivoor zonder vormbeperkingen. Met *Ivorish* wil Van den Broek ook een bijdrage leveren aan de discussie rond ivoor. Het publiek kan melktanden doneren. Van deze tanden maakt zij een ring, die visueel een associatie oproept met de slagstanden van olifanten. Als de ring door voldoende mensen gedragen wordt, wordt het een sieraad met een symboolfunctie: duurzaam ivoor is niet alleen een mogelijkheid, het is een keuze.

— Nina van den Broek is 4e jaars student Lifestyle aan de Willem de Kooning Academy.

— www.ivorish.org

- In 2014 was er veel discussie over de homorechten in Rusland naar aanleiding hiervan ontstond een concept wat Job Taks heeft voorgelegd aan change.org. *Anyone* is een interactieve postercampagne waarin twee mannen of vrouwen openlijk uitkomen voor hun seksualiteit. Als de toeschouwer langs de poster loopt geven twee mannen of vrouwen (dat beeld wisselt) elkaar een zoen als metafoor voor hun geaardheid. Hiermee is *Anyone* letterlijk en figuurlijk een interactieve bewustwordingscampagne.
- Job Taks heeft tevens een film gemaakt van de reacties van mensen en hij roept hen op om hun eigen petitie te starten over dit onderwerp (www.change.org/anyone).

— Job Taks studeerde in 2014 af aan de Willem de Kooning Academy, Graphic Design.

— www.studiotaks.com/#anyone

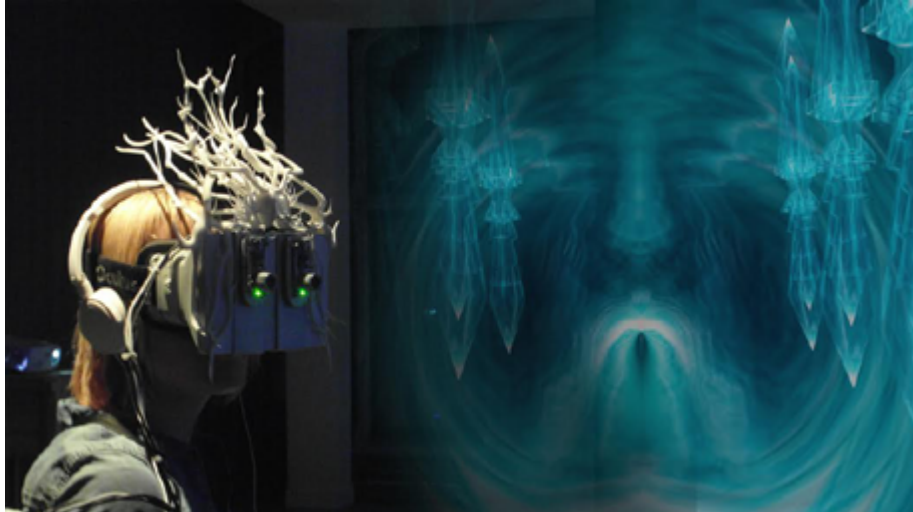

Sander Bos

Bachelor Autonome Beeldende
Kunst
Hanzehogeschool Groningen,
Academie Minerva beeldende
kunst & vormgeving

▪ Technologie

Heavenly Reality

— *Heavenly Reality* onderzoekt de grens tussen fysieke werkelijkheid en virtuele ruimte. Beide werelden vloeien in elkaar over. De bezoeker krijgt een speciale videobril op (Oculus Rift) waardoor op verschillende momenten de omgeving zichtbaar is maar deze tegelijkertijd verandert in een virtuele ruimte. Een belangrijk uitgangspunt zijn de tradities van oude natuurliefhebbers. In het sjamanisme wordt een bezielde wereld afgebeeld met aan de ene kant de materialistische werkelijkheid en aan de andere kant een mystieke geestelijke dimensie die als een soort onzichtbaar net alles met elkaar verbindt. In onze technologische samenleving is ook een onzichtbaar virtueel netwerk zich gaan mengen met de alledaagse werkelijkheid. *Heavenly Reality* is een poging om iets van de bezielde wereld die de sjamaan betreedt in zijn trance-rituelen terug te brengen in onze huidige technologie. Door deze technologie in een rituele context te plaatsen ontstaan nieuwe instrumenten van zelfreflectie, geestelijke groei en nieuwe manieren van communicatie.

— Sander Bos is in 2014 afgestudeerd bij de afdeling Autonome Beeldende Kunst.

— www.sander-bos.nl

Jan-Roelof de Vries

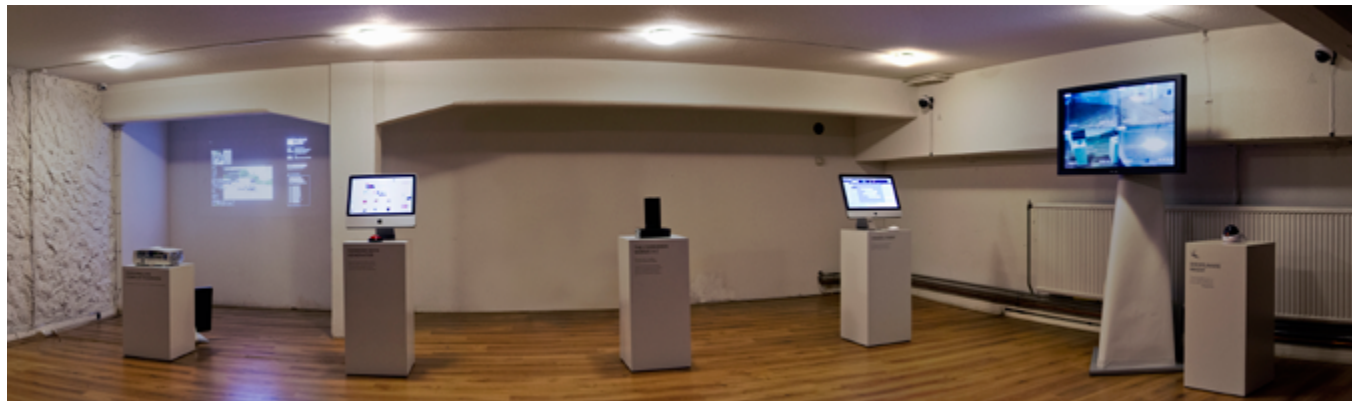
Bachelor Vormgeving
Communicatie
Hanzehogeschool Groningen,
Academie Minerva beeldende
kunst & vormgeving

▪ Technologie

*Privacy in de tijd van internet en
technologische ontwikkelingen*

— Steeds vaker ontstaat er ophef over het privacy beleid van bedrijven. We leven in een samenleving waarin we makkelijk onszelf verliezen als we geen zeggenschap hebben over onze gegevens. Gegevens die voor een groot deel onze identiteit bepalen. Internet biedt de mogelijkheid om grote hoeveelheden gegevens snel en goedkoop op te slaan. Het analyseren van anonieme gegevens kan inzicht verschaffen en oplossingen bieden voor grote maatschappelijke problemen. Burgers staan vrijwillig gegevens af, angstig gemaakt voor terroristische aanslagen. Het gevaar bestaat dat computersystemen persoonlijke gegevens zonder context gaan associëren en op basis daarvan conclusies trekken.

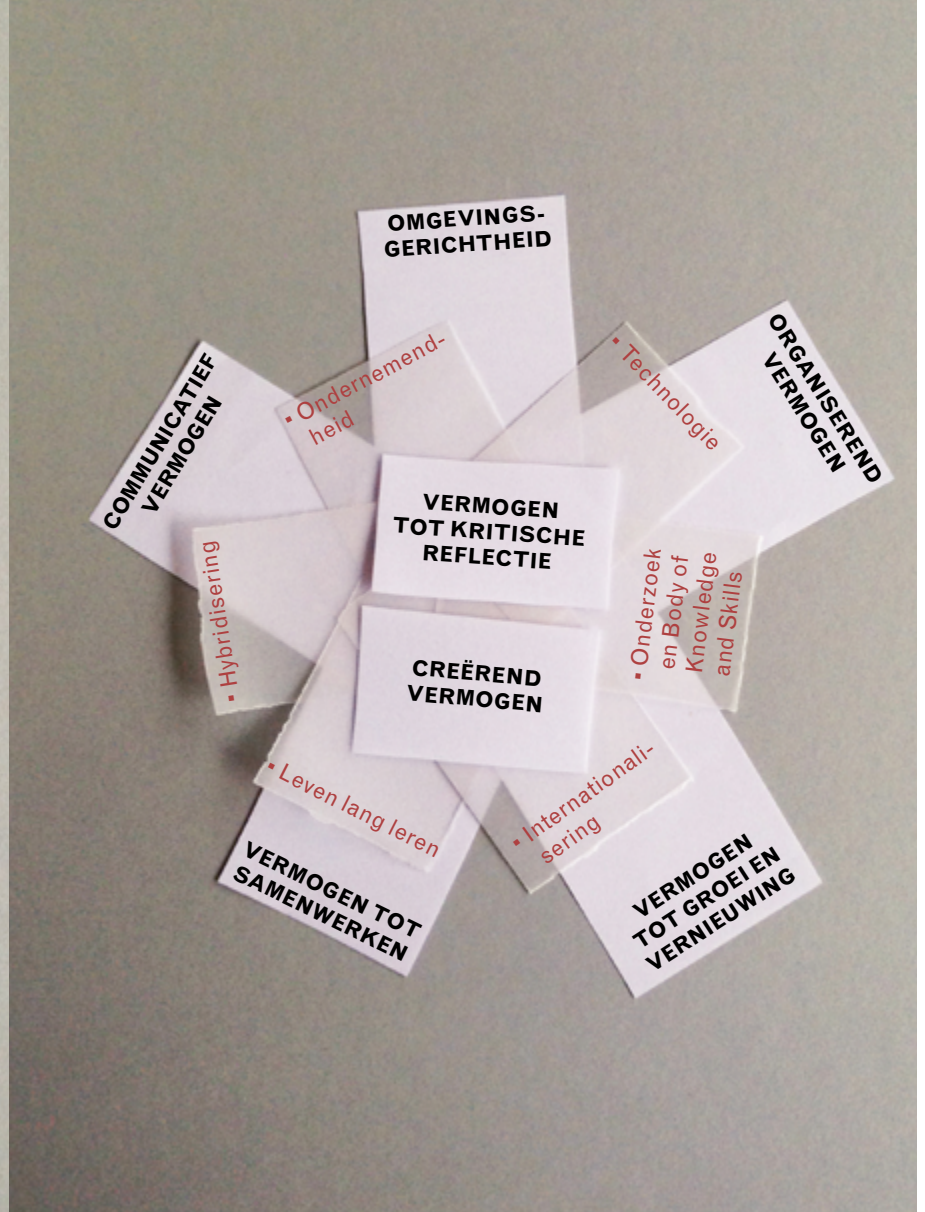
— Jan-Roelof de Vries is in 2014 afgestudeerd bij de afdeling Vormgeving Communicatie Grafisch Ontwerp.

— www.behance.net/jan-roelof

SCHEMA 1

SCHEMA 2

3 ACTUALISERING VAN DE BEROEPSPROFIELEN

3.1 Inleiding

— Het geactualiseerde beroepsprofiel is anders opgezet dan het profiel uit 1999. De beroepspraktijk heeft minder behoefte aan een vast omkaderd beroepsprofiel met een algemene opsomming van activiteiten en kwalificaties van gespecialiseerde beginnend beroepsbeoefenaren. Wat dat betreft heeft de hybridisering, reeds beschreven in 1999, hierin doorgezet. Zoals de beschouwing van Het Nieuwe Instituut (zie www.overlegbk.nl) stelt:

—“als de praktijk van ontwerpers een steeds meer hybride karakter krijgt, zullen ook de kenmerken van hun dagelijkse arbeid een hybride samenstel vormen: sterk contextafhankelijk en veel meer bepaald door de dan geldende werkomgeving of opdracht dan door algemene karakteristieken”.

— De beroepspraktijk pleit voor een beschrijving van die rollen en contexten waar zowel ontwerpers als kunstenaars mee te maken hebben. De kwalificaties vanuit 1999 zijn waardevol geweest, namelijk als aanzet voor de beschrijving in de 7 competenties en gedragsindicatoren in de landelijke opleidingsprofielen. Deze beschrijving van het actualiseringsproces van het beroepsprofiel van nu geeft de aanzet voor actualisering van de landelijke opleidingsprofielen.

— De beroepspraktijk van de beeldende kunstenaars en ontwerpers is divers en permanent aan verandering onderhevig, adaptability is daarbij de kern. Voor dit document is die adaptability ook nodig: continu stuiten we op kwalificaties

4 OPLEIDINGSPROFIEL

4.1 Inleiding

— Voor het kunstonderwijs is de actualisering van de opleidingsprofielen van groot belang om de transparantie en actualiteit van het onderwijs te bevorderen. Voor een goede borging van de kwaliteit van het onderwijs is transparantie onontbeerlijk. Aankomende en huidige studenten verdienen dat, en de samenleving heeft daar recht op.

— Voor de opleidingen zelf verschaft dit profiel wederom duidelijkheid en bewijslast voor het niveau van de opleidingen. Voor het kunstonderwijs zijn deze profielen niet voorschrijvend, maar juist ruimtegevend. De academies relateren hun opleidingen aan het profiel en vinden hierin de vrijheid om hun eigen richting en identiteit te kunnen kiezen. In dit profiel is dit meer dan ook duidelijk, omdat er meer gekozen is voor generieke beschrijvingen, bijvoorbeeld zonder uitstroomprofielen bij de opleiding Vormgeving. Dit geeft de opleidingen de kans om zich van elkaar te onderscheiden en om zich met elkaar te vergelijken.

— In het vorige hoofdstuk is de actualisering van het beroepsprofiel beschreven. Mede op basis van deze actualiteit van het beroep is het proces van actualisering van de landelijke opleidingsprofielen opgestart.

die zo snel wijzigen dat ze bij datum van publiceren al niet meer relevant zijn. Vandaar dat de uitkomst van het proces een continue dialoog is tussen kunstacademies en beroepspraktijk.

— We presenteren het actualiseringsproces van het beroepsprofiel aan de hand van zes thema's, waarvan onderwijs en werkveld vinden dat deze sinds 1999 een belangrijk onderdeel zijn geworden van de beroepspraktijk (hoofdstuk 3). Deze thema's zijn besproken in de conferenties, interviews, expertmeetings en tijdens informeel contact met de beroepspraktijk.

— Vanuit de thema's wordt een visie op de huidige beroepspraktijk zichtbaar. Per thema beschrijven we wat de gevolgen van deze visie zijn voor zowel de beginnende, als de gevorderde beroepsbeoefenaar. In de navolgende paragrafen staan de reacties van de sectorinstituten en uit de conferenties centraal. We sluiten dit hoofdstuk af met een beschrijving van de dialoog, waarmee we aangeven dat op dit moment het profiel is afgerond, maar het gesprek op de agenda blijft staan bij de sectorinstituten, de kunstacademies en de beroepspraktijk.

— De thema's zijn in **schema 1** overlappend gevisualiseerd, omdat ze elkaar raken, aanvullen en beïnvloeden. In de beschrijving van de thema's is geen fundamenteel onderscheid gemaakt tussen beeldend kunstenaar en ontwerper. Beiden bewegen zich in dezelfde beroepspraktijk, hebben te maken met dezelfde thema's en daardoor ook veelal met dezelfde veranderende eisen. In de beroepspraktijk zal het wel verschillen hoe een beeldend kunstenaar of ontwerper omgaat met de veranderingen en thema's.

— Het beroepsprofiel van 1999 beschreef ontwikkelingen die nog actueel zijn en een grotere vlucht hebben genomen: de technologie en hybridisering.

— Naast de actualiteit van het beroep waren er vanuit het kunstonderwijs ook bepaalde uitgangspunten voor de actualisering van de opleidingsprofielen. Het OBK gaf richting aan het proces en de inhoud.

Meegegeven randvoorwaarden zijn:

- Een belangrijk referentiekader op internationaal gebied voor het kunstonderwijs zijn de tuning documents die in 2007 zijn ontwikkeld vanuit the European League of the Institutes of the Arts (ELIA). Andere ontwikkelde niveaubeschrijvingen voor de bachelor en master die sinds 2002 zijn ontwikkeld, moeten worden meegenomen in de actualisering.
 - De huidige trends en ontwikkelingen en de conferenties moeten aanwijsbaar worden verwerkt in de geactualiseerde opleidingsprofielen.
 - De tekst moet begrijpelijk, concreet en actief worden geformuleerd, zodat de academies en hun opleidingen dit goed kunnen vertalen naar hun onderwijs.
 - De in 2002 geformuleerde competenties en gedragsindicatoren blijven de basis voor dit profiel.
 - De opkomst van meer masteropleidingen in het kunstonderwijs maakt het duidelijk dat dit niveau in de systematiek van landelijk profielen een plek moet krijgen.
- Dit hoofdstuk beschrijft de landelijke opleidingsprofielen voor de bacheloropleidingen in de context van het bredere onderwijsstelsel.

- De thema's komen terug in rapporten die vanuit en op aanvraag van de kunstensector of de overheid zijn geschreven. De commissie Dijkgraaf geeft een voorbeeld voor het thema internationalisering. De commissie stelt dat er een wereldmarkt van talent is ontstaan en dat er sprake is van een global entertainment en vrijetijdscultuur.
- In *The human capital agenda* van de creatieve industrie komen interdisciplinariteit en ondernemerschap ook duidelijk naar voren op die agenda (2015) en voor de langere termijn (2020) is de economische waardetoevoeging en interdisciplinariteit vanzelfsprekend.

— Dit beroepsprofiel is dus een beschouwing, een reactie en een uitleg op de huidige beroepspraktijk. Het is een samenvatting van het proces dat beroepspraktijk en academies gezamenlijk hebben doorgemaakt de afgelopen twee jaar. Voor deze samenvatting zijn documenten gebruikt die vanaf 2002 door de sectorinstituten zijn gepubliceerd. De verslagen van de conferenties, die gezamenlijk zijn georganiseerd, zijn in dit document verwerkt alsmede reacties die door de sectorinstituten zijn verzameld. Deze reacties komen voort uit interviews en expertmeetings.³

3.2 Thema's

3.2.1

Hybridisering van de beroepspraktijk (4.3.2)

— In het beroepsprofiel van 1999 was het al duidelijk: “de schotten tussen van oudsher zelfstandig opererende onderdelen van de maatschappij vallen weg. In de beeldende kunst komt dit tot uitdrukking in een toenemende interesse voor andere maatschappelijke en culturele sectoren, maar ook in het wegvallen van de grenzen tussen traditionele beroepen en het toenemen van samenwerking tussen beroepsbeoefenaren uit verschillende disciplines”.

³) Zie voor alle relevante documenten geordend volgens hun ontstaansgeschiedenis, voor verslagen van de diverse expert meetings, de beschouwingen van het Mondriaan Fonds en van Het Nieuwe Instituut: de website van het OBK, www.overlegbkn.nl.

4.2

Uitgangspunten

4.2.1

Competentiebenadering

— Het OBK heeft voor een competentiebenadering gekozen. Competentiegericht kunstonderwijs kenmerkt zich door een integrale benadering van kennis, vaardigheden en attitude. Een competentie is het vermogen om adequaat te functioneren in de beroepspraktijk. Dit onderwijs is afgestemd op de toekomstige werkpraktijk van studenten die een grote mate van zelfsturing vooronderstelt. De kenmerken van competentiegericht onderwijs maken dat deze benadering uitermate geschikt is voor het beeldende kunstonderwijs. In dit onderwijs is de integratie van kennis, vaardigheden en attitude immers eerder regel dan uitzondering. Het accent op de persoonlijke (talent)ontwikkeling van studenten resulteert in flexibel onderwijs met een grote diversiteit aan studietrajecten. De meeste opleidingen hebben de beroepspraktijk al jaren in huis: de docenten zijn actief als kunstenaar of vormgever en er wordt veel gebruik gemaakt van adviseurs en gastdocenten afkomstig uit de beroepspraktijk.

— Voorwaarde voor het ontwikkelen van competenties is dat studenten ruimte krijgen om hun eigen ontwikkeling actief te sturen, om zo al aanwezige competenties op een hoger niveau te brengen en nieuwe competenties te ontwikkelen. Toetsing heeft als doel het verwerven van de competenties te ondersteunen. Dus niet alleen toetsing achteraf, maar ook toetsing als richtinggever tijdens het ontwikkelen van competenties.

— In 2012 is een onderzoek verschenen vanuit het Expertisecentrum Kunst en vormgeving aan AKV|St.Joost: *De hybride kunstenaar, de organisatie van de artistieke praktijk in het post-industriële tijdperk*⁴. Op de conferenties, georganiseerd in 2012 en 2014 door de sectorinstituten en het OBK, bleek er veel interesse voor en herkenning van deze ontwikkeling. Ook bij verdere navraag onder vakgenoten bleek de hybridisering een belangrijk onderwerp. Het rapport is een inspiratiebron geworden tijdens de conferenties die in 2012 en 2013 georganiseerd zijn.

4) C. van Winkel, P. Gielen, K. Zwaan met medewerking van A. Van Dillen, expertisecentrum kunst en vormgeving AKV St Joost (Avans Hogeschool), 2012

— In het onderzoek worden vijf typen afgestudeerde kunstacademiestudenten onderscheiden:

1. Hybride kunstenaars
2. Pluri-actieve kunstenaars
3. Monolitische kunstenaars
4. Kunstgerelateerd werkenden
5. Niet-kunstactieven

— Een hybride kunstenaar wordt zo genoemd indien hij voldoet aan twee kenmerken:

- Binnen de praktijk van de kunstenaar is sprake van zowel autonome als toegepaste werkzaamheden.
- Het onderscheid tussen deze autonome en toegepaste werkvormen vervaagt geheel of gedeeltelijk.

— Een van de interessante conclusies uit het onderzoek is de volgende: “Maar liefst 86% die als kunstenaar actief is, combineert een autonome praktijk met toegepaste praktijken zoals vormgeving, doceren, illustratie etc”.

— Laatstgenoemd onderzoek is uitgevoerd onder beeldend kunstenaars, maar het wordt duidelijk dat de grenzen vervagen tussen kunstenaars en ontwerpers. In een rapport van TNO in opdracht van Premsele⁵ is de grensvervaging van de ontwerper benoemd, en niet alleen tussen ontwerper en beeldend kunstenaar, maar ook door de verbreding van de ontwerper.

5) Vormgeving verder op de kaart, de positie en het economisch belang van de creatieve industrie en vormgeving in Nederland, TNO i.o.v. Premsele het instituut voor design en mode, 2011

- Het koesteren van het onverwachte en het tonen van tolerantie ten opzichte van particuliere opvattingen is in het kunstonderwijs een groot goed.
- De competenties bieden daar ruimte voor. Het opleidingsprofiel is een kwaliteitskader dat enerzijds richting geeft en anderzijds voldoende ruimte biedt voor onderwijsinstellingen om hun eigen weg te kiezen in de wijze waarop studenten opgeleid worden. Met zeven vermogens als uitgangspunt kan elke academie zelf haar programma's inrichten. Bij interne en externe evaluaties kan men controleren of studenten inderdaad de beschreven vermogens verwerven en/of programma's dat mogelijk maken.

4.2.2

Formulering van de competenties

- De competenties en gedragsindicatoren zijn breed geformuleerd waardoor soms overlap is ontstaan. Hiermee wordt aangegeven dat het één niet zonder het ander kan; het gehele document bestaat uit formuleringen die onderling een dynamisch verband hebben.

Aanpassingen in formulering:

- Er is door de werkgroep meer focus aangebracht in de competenties. Het onderlinge verband is nog steeds sterk: de competenties zijn complementair aan elkaar, soms een voorwaarde voor elkaar en kunnen daardoor niet zonder elkaar. [Zie schema 2.](#)
- De competenties Creërend vermogen en Vermogen tot kritische reflectie worden als de meest typerende en belangrijkste beschouwd voor een afstuderende student in het beeldende kunstonderwijs. Deze competenties worden gezien als kerncompetenties van het kunstonderwijs.

De ontwerper is betrokken bij de realisatie van het product in plaats van alleen bij het ontwerp. Een grafisch ontwerper, ontwerper communicatieprocessen en een productontwerper begeven zich op het terrein van de beeldend kunstenaar. De rol van de ontwerper verbreedt, maar ook het soort ontwerpen: niet alleen (eind)producten, maar ook diensten⁶.

— Een gevolg van de hybridisering voor de beginnend ontwerper en beeldend kunstenaar is het belang van het goed kunnen omschrijven en uitdragen van de eigen professionele identiteit. Alleen op die wijze kan de beroepsbeoefenaar in de praktijk omgaan met het vervagen van de grenzen. Samenwerken tussen de verschillende disciplines is een vanzelfsprekende kwaliteit geworden. Een vereiste aan de beginnende beroepsbeoefenaar is te kunnen omgaan met verschillende rollen in diverse contexten.

— In het onderzoek *De hybride kunstenaar* is een aanbeveling dat de opleiding en dus de kunstenaars en ontwerpers reflectie en zelfreflectie centraal moet stellen. Er wordt gesteld:

—“indien kunstenaars over een reflectief instrumentarium beschikken om hun eigen positie in het sociale en culturele veld te analyseren, zullen ze strategisch kunnen opereren en daarmee een grotere kans hebben niet ten onder te gaan aan de vele tegenstrijdige krachten die in de praktijk op hen inwerken.”

3.2.2

Ondernemendheid (4.3.2)

— De economische crisis waarin Europa sinds 2008 verkeert heeft grote gevolgen voor het domein kunsten en cultureel erfgoed. Waar TNO beschrijft dat dit domein voornamelijk dreef op overheids gelden is dit nu aan het wijzigen. Bij de bezuinigingen zijn keuzes gemaakt en focus aangebracht in het overheidsbeleid.

6) B. Drenth en
Y. van Teulingen
(Berenschot),
Strategie
designonderwijs
Prensele en BNO,
23-08-2011

- De gedragsindicatoren zijn actiever geformuleerd. Niet meer de student kan, maar de student maakt, ontwikkelt, genereert, enzovoorts. Het is de activiteit waarmee het vermogen aangetoond wordt.
- De drie uitstroomprofielen van Vormgeving zijn samengebracht tot een profiel voor Vormgeving. Nadere toelichting hierover wordt gegeven in paragraaf 4.3 Visie van het hoger kunstonderwijs op het werkveld en de ontwikkelingen daarin.
 - Door de focus die is aangebracht in de competenties kan de relatie tussen de competenties worden weergegeven. Ook is de relatie van de competenties tot de thema's aangeduid in [schema 2](#).

4.3

Visie van het hoger kunstonderwijs op het werkveld en de ontwikkelingen daarin.

— In dit hoofdstuk vindt de vertaling plaats van de ontwikkelingen in het beroepsveld naar het hoger kunstonderwijs.

4.3.1

Visie op het werkveld

— De sector Beeldende kunst en Vormgeving in Nederland is sinds de beschrijving van de beroepsprofielen in 1999 en de opleidingsprofielen in 2002 niet stil blijven staan.

De WIK, die in 1999 is beschreven als een grote verandering in de ondernemingszin van de kunstenaar, wordt nu gezien als een subsidie die de zelfstandigheid eerder heeft beperkt dan aangemoedigd. De WIK is per 2013 afgeschaft. Op vele manieren zoeken organisaties en instellingen in dit domein naar alternatieve financieringsmogelijkheden. Van kunstenaars en ontwerpers wordt verwacht dat zij de kwaliteiten bezitten om zo snel mogelijk zelfvoorzienend te worden.

— Vanuit bovenstaande overwegingen is vanuit de overheid ondernemerschap beschreven in de vorm van exponentiële resultaten, zoals bezoekersaantallen, eigen inkomsten en nieuwe vormen van sponsoring. Binnen de kunsten gaat het meer om de maatschappelijke betekenis van kunst en de invloed op grotere sociaal, culturele en politieke processen. Voor de beroepspraktijk is geslaagd ondernemerschap o.a. af te meten aan de onderzoekende en/of vernieuwende houding van de kunstenaar/ontwerper, de manier waarop deze naar buiten treedt en een publiek voor zijn werk probeert te vinden. Of aan de allianties die een kunstenaar/ontwerper aangaat om zijn werk geproduceerd te krijgen en de manier waarop hij zijn kunstenaarschap in artistiek en/of economisch rendement weet om te zetten.

— De vraag is of ondernemerschap het antwoord is op de economische veranderingen. Uit interviews en conferenties blijkt dat een ondernemende houding belangrijk wordt geacht voor de beginnend beroepsbeoefenaar maar niet per se als antwoord op bezuinigingen of een economische crisis. Het draait om het nemen van verantwoordelijkheid voor het identificeren en creëren van kansen voor ontwikkeling. Samenwerking is hier ook een belangrijk element: kunnen en durven zoeken van samenwerking met anderen die beschikken over complementaire vaardigheden.

— In het OBK Position Paper uit juli 2009, *Kunst, design en innovatie, creatief talent voor de kenniseconomie*, wordt over de rijkdom van de Nederlandse kunsttraditie gesproken. Het eclatante succes van Dutch Design wordt vergeleken met de glorie van de schilderkunst uit de Gouden Eeuw. Maar het belangrijkste punt van het Paper is de poging om duidelijk te maken dat kunst en vormgeving naast culturele ook economische meerwaarde heeft en dat we in ons onderwijs de studenten daar ook op voorbereiden.

— In *Onderscheiden, Verbinden, Vernieuwen*, het advies van de commissie-Dijkgraaf voor een sectorplan kunstonderwijs uit mei 2010, worden de kansen en uitdagingen van de kunstensector en dus ook voor het hoger kunstonderwijs uitgebreid beschreven. Ook hier wordt aandacht besteed aan de economische aspecten van kunst en ontwerpen, maar dit gebeurt in een samenhangend verband waar de nadruk ligt op de nieuwe fluïde beroepspraktijk van kunstenaars en ontwerpers: “Studenten moeten worden voorbereid op een zeer diverse praktijk in grote flux, in de vorm van rollen, podia en banen die grotendeels nog bedacht of ontwikkeld moeten worden.”

— In 2002 meenden we nog dat het hele werkveld van de zogenaamde toegepaste kunsten in een driestromenland te verdelen was: ruimtelijk ontwerpen, product ontwerpen en visuele communicatie. Sindsdien heeft de beroepspraktijk zich dermate dynamisch ontwikkeld dat het niet voldoende is om met een extra uitstroomprofiel, bijvoorbeeld Web en mobiel, het gebied te beschrijven. Daarom is er voor gekozen om, net als bij de beeldende kunst, geen uitstroomprofielen voor de opleiding vormgeving meer te

- Ondernemerschap is tijdens de conferentie op 3 oktober 2012 in Den Bosch en 23 januari 2014 in Utrecht uitgebreid bediscussieerd. Hier kwam het verschil tussen ondernemerschap en ondernemendheid ook naar voren. Niet iedere kunstenaar of ontwerper wordt een ondernemer en begeeft zich op de vrije markt. Echter wel iedere kunstenaar en ontwerper behoort ondernemende kwaliteiten te hebben: ondernemendheid.
- Het is belangrijk om de ondernemende kwaliteiten vanuit een eigen identiteit en gedrevenheid te ontwikkelen. De positionering van de kunstenaar is daarbij van groot belang. Belangrijkste aspect in dit verband voor een beginnend beroepsbeoefenaar is een proactieve houding.
- Ondernemerschap in de zin van financiële en economische kennis zal veelal verder ontwikkeld worden in de beroepspraktijk. De ondernemende houding moet wel direct na de opleiding aanwezig zijn.
- Een beginnend beroepsbeoefenaar dient ondernemend te zijn op een authentieke manier vanuit zijn persoonlijkheid en identiteit als maker.

3.2.3

Technologie (4.3.2)

- In het beroepsprofiel van 1999 werd de grote invloed van de technologische ontwikkelingen benadrukt en dit is nog steeds relevant:
- “De beschikbaarheid van nieuwe materialen en technologieën heeft mogelijkheden gecreëerd voor het ontwikkelen van nieuwe beelden en vormen, het toepassen van nieuwe werkwijzen en het experimenteren met nieuwe distributiekanaalen. Mediatechnologieën nemen daarbij een prominente plaats in, maar ook technologieën die tot de ontwikkeling van nieuwe kunststoffen en instrumenten hebben geleid. Het gebruik van deze hightech mate-

onderscheiden, maar deze opleiding als een grote delta te bezien, waarin het onderscheid tussen hoofd en nevenstromen meer een kwestie van perspectief is dan van een objectief criterium.

- De studiedagen en de discussies met het beroepenveld hebben ook nog iets anders opgeleverd, namelijk dat in de beschrijving van de opleidingsprofielen de overeenkomsten tussen de opleidingen beeldende kunst en vormgeving zijn versterkt ten opzichte van de beschrijving van de verschillen. Heel concreet zijn de algemene competentiebeschrijvingen voor beide opleidingen dezelfde geworden. De verschillen zijn nu alleen terug te vinden in een aantal gedragsindicatoren en in de context waarin de kunstenaar of de ontwerper zijn werk verricht.
- In het Beroepsprofiel worden 6 thema's genoemd die in de huidige beroepspraktijk belangrijk zijn en dus ook van belang zijn voor de afgestudeerde kunstenaar en ontwerper. In het beroepsprofiel wordt per thema aangegeven wat de aanbevelingen zijn voor de beginnend beroepsbeoefenaar. Deze thema's zijn gezamenlijk door het beroepsveld en het kunstonderwijs uitgebreid besproken op de verschillende conferenties van 2012, 2013 en 2014.
- Hierna wordt per thema beschreven op welke wijze deze onderwerpen door het kunstonderwijs zijn geïnterpreteerd en verwerkt.

rialen stelt nieuwe eisen aan kunstenaars. Technologische ontwikkelingen hebben het arsenaal aan artistieke middelen verruimd, en de reproductie-, expositie- en distributiemogelijkheden doen groeien.”

- Anno 2014 zet een aantal van die gevolgen zich nog steeds door, maar er zijn ook andere effecten merkbaar. Hieronder de belangrijkste effecten van de nieuwe technologische ontwikkelingen:
 - Verruiming van het arsenaal aan artistieke en ontwerp-middelen; denk aan alle nieuwe materialen en instrumenten die in de afgelopen jaren beschikbaar zijn gekomen om werk te maken: bijvoorbeeld de 3D-printer, smart materials, vloeibare kristallen en biomaterialen. Dit geeft kunstenaars en ontwerpers nieuwe mogelijkheden om zich te uiten.
 - Vergroting van de reproductie, expositie en distributie mogelijkheden, andere financieringsmogelijkheden en nieuwe communicatiekanalen en methodes om het publiek te benaderen; de technologie met zijn mogelijkheden is voor de beroepspraktijk van groot belang. Van beginnende ontwerpers en kunstenaars wordt verwacht dat ze deze mogelijkheden kennen en kunnen toepassen. Financieringsmogelijkheden worden via moderne communicatiemiddelen gezocht, zoals crowdfunding. Op die manier is het publiek direct te benaderen voor een donatie en kopen ze een deel van het kunstwerk nog voor het gemaakt is.
 - Verandering van de werkwijzen en maakprocessen; in de loop der jaren zijn er andere werkwijzen en maakprocessen ontwikkeld. En is er een overvloed aan nieuwe materialen ter beschikking gekomen. Het is zeker duidelijk dat de hightech materialen en de mediatechnologieën andere eisen stellen aan de kunstenaars en ontwer-

4.3.2

Visie kunstonderwijs op de thema's uit het beroepsprofiel

Hybridisering van de beroepspraktijk
(zie ook 3.2.1)

- Het beroepsprofiel spreekt van 'hybridisering van de beroepspraktijk'. Deze term komt uit het onderzoek van Pascal Gielen en Camiel van Winkel over de beroepspositie van de beeldende kunstenaar. De term 'hybridisering' slaat op de vervaging tussen de beroepspraktijken van de autonome en toegepaste kunstenaar. In het rapport van de commissie Dijkgraaf wordt dit begrip niet gebruikt, maar wordt dezelfde tendens beschreven: de kunstenaar, zowel autonoom als toegepast, werkzaam in alle terreinen van de kunst, van beeldend tot theater, van dans tot film, treedt op op duizend podia en in diverse samenwerkingsverbanden.
- Het opleidingsprofiel heeft de betekenis van dit inzicht vertaald in een verregaande verbinding tussen de beeldende en toegepaste kunsten. Deze verbinding is geen versmelting, er blijft een verschil bestaan in de beroepspraktijk, maar de overeenkomsten zijn zo groot, dat het mogelijk is om in de competentiebeschrijving dezelfde tekst te gebruiken. In de gedragsindicatoren zijn een aantal verschillen benoemd, hoewel ook daar veel overeenkomsten zijn. Door deze verandering ten opzichte van het opleidingsprofiel van 2002, wordt de nadruk gelegd op de samenhang van de kunst, waarbinnen twee afzonderlijke beroepsgebieden bestaan: het toegepaste en het beeldende.
- Deze samenhang van de kunst wordt ook benadrukt door het accent dat in deze opleidingsprofielen gelegd wordt op de twee kerncompetenties: het creërend

pers. Steeds meer onderdelen van creatieve processen en communicatieprocessen kunnen zich afspelen via digitale media en netwerken. Er komt een generatie op voor wie die technologie vanzelfsprekend is en onderdeel van hun leven.

- Vergroting van de creatieve sector; toevoeging van nieuwe beroepen, bedrijven en domeinen, zoals hieronder wordt beschreven bij Web en mobiel. De technologie heeft in de afgelopen jaren meer kleine bedrijvigheid tot gevolg. Een ontwerper heeft in principe alleen nog een laptop en internetaansluiting nodig om een bedrijf te runnen. Dit geldt ook voor beeldende kunstenaars. Hieronder wordt dit nieuwe domein verder toegelicht.

Web en mobiel

- De technologische ontwikkelingen hebben tevens geleid tot een vergroting van de creatieve sector. De digitalisering van de communicatie leidt tot aanpassing van bestaande communicatievormen en volledig nieuwe communicatievormen. De moderne digitale communicatie vergt design. Dit gedeelte van de creatieve industrie is ook continu aan het veranderen. Een van de grote veranderingen is de ontwikkeling van een werkveld Web en mobiel binnen de creatieve sector.
- De technologie zorgt ervoor dat nieuwe beroepen binnen bureaus ontstaan. Bij Web en mobiel zijn beroepen ontstaan die 10 jaar geleden niet of in mindere mate aanwezig waren: webontwerper, app-ontwerper, service designer, usability ontwerper, interface ontwerper.
- De maatschappij functioneert in steeds complexere netwerken. Grenzen tussen culturele, creatieve en industriële sectoren zijn minder van belang door de mogelijkheden die

vermogen en het reflecterend vermogen. De andere competenties zijn ook belangrijk voor een startende kunstenaar, maar deze twee competenties vormen de kern van het kunstenaarsberoep, in zowel de toegepaste als zijn beeldende variant.

- Ook het vermogen tot samenwerken, met name binnen de kunsten, maar ook met partners erbuiten, wordt als gevolg van deze hybridiserings-discussie in de huidige opleidingsprofielen versterkt.

Ondernemendheid (zie ook 3.2.2)

- Een kunstenaar heeft van nature een ondernemende houding, die wezenlijk voortvloeit uit zijn identiteit en persoonlijkheid als beeldend kunstenaar of ontwerper. De huidige verwachting van de overheid en de economische realiteit van de neoliberale samenleving dat de kunstenaar zelfvoorzienend is op economisch terrein, staat dus niet in tegenstelling tot de aard van dit kunstenaarsbestaan. Een kunstenaar is proactief, innovatief, vindingrijk, zoekend naar samenwerking en actief deelnemer aan het contemporaine en mondiale kunst-discours.
- Het werkterrein van de kunstenaar, zowel de ontwerper als de beeldende kunstenaar, strekt zich uit van de zelfstandige ondernemer tot werknemer bij een groot ontwerpbureau. Overal is de ondernemende houding een wezenlijke eigenschap, die tot een aantal verschillende competenties, zoals het vermogen tot groei en vernieuwing en het organiserend vermogen, terug te herleiden is. Zoals tijdens de conferentie van 23 januari 2014 werd benadrukt gaat het daarbij meer dan voorheen ook om het ontwikkelen van een zakelijke mentaliteit en daarop toegesneden vaardigheden.

digitale media bieden tot gezamenlijke innovatie en crossdisciplinaire samenwerkingsverbanden. De hybridisering en technologie zijn nauw met elkaar verbonden. Een in grootte toenemend deel van onze culturele productie, consumptie en reflectie speelt zich af binnen digitale media.

- Er is een groeiend veld van digitale cultuur waarin kunstenaars, ontwerpers, uitvinders en onderzoekers een centrale rol vervullen door het maken van kunst, kennis, software, games, nieuwe communicatiemethoden en instrumenten. Daarnaast raken de al langer bestaande culturele vormen in toenemende mate digitaal geïnformeerd en georganiseerd.
- Een groot deel van de digitale cultuur bestaat uit ontwerpen voor web en mobiele media en is een volwassen, gedifferentieerde industrie waarin alumni van kunstacademies verschillende artistieke, creatieve, visualiserende en technische rollen vervullen. De sector groeide in 2011, ondanks de crisis, met 14%.
- Dit terrein, web- en mobiel ontwerpen, omvat in Nederland een groot veld aan kleine organisaties en ZZP-ers. Vooral jonge vrije ontwerpers werken samen in wisselende teams of clusters van zelfstandigen. Contracten worden gezamenlijk afgesloten, waarbij ook uitvoerders betrokken zijn. De rond de zeventig grotere bedrijven zijn bijna allemaal verenigd in het PIBN, het Platform Internet Bureaus Nederland. Zij huren ZZP-ers in voor specifieke rollen binnen digitale projecten.
- Opdrachtgevers uit de cultuur als musea, podia, bedrijven en maatschappelijke instellingen voor onder andere zorg en onderwijs, zijn belangrijke afnemers die websites, apps, diensten, kunstwerken, games of andere producten uit de e-cultuursector inzetten voor gebruik door de eindgebruiker (het publiek).
- Op het symposium *Kunst en Technologie* werd aangehaald dat een hoge mate van abstract

Technologie (zie ook 3.2.3)

- Het derde thema dat in de discussies rondom het beroepsprofiel benadrukt wordt is dat van de technologie. Hiermee wordt niet het loutere gebruik van technieken bedoeld, maar de wetenschappelijke en technische cultuur die vanaf de industriële revolutie van de 19^e eeuw zich steeds verder vernieuwt en dat in een steeds sneller tempo lijkt te doen. In de studiedagen die het OBK over dit thema heeft georganiseerd werd duidelijk dat het beroepenveld en het kunstonderwijs beide zeer geïnteresseerd zijn in deze technologische cultuur en dan met name hoe de digitale revoluties het kunstberoep nieuwe verantwoordelijkheden geeft. Het sleutelwoord dat hierbij valt is 'adaptability': de student moet voorbereid worden op een wereld waarin de technische ontwikkelingen de vraag naar wat humaan is steeds in een ander perspectief zetten. Ook de rol van de kunst krijgt daardoor een steeds ander perspectief. Om met deze veranderingen om te kunnen gaan en er zelfs een voortouw in te kunnen nemen, moet de toekomstige kunstenaar een groot reflecterend vermogen hebben. Hij moet in staat zijn om nieuwe materialen en instrumenten te kunnen onderzoeken. Hij moet in staat zijn om de impact van deze revoluties op de samenleving te begrijpen en daar op in te grijpen.

Onderzoek en Body of knowledge and Skills (zie ook 3.2.4)

- Onderzoek kan op heel verschillende manieren worden beschreven. Maar wat voor het kunstenveld in ieder geval van belang is, is dat onderzoek voortvloeit uit het wezen van het kunstenaarschap en dus verankerd moet zijn in het kunstonderwijs. De essentie van het kunstenaarschap is niet de kennis of vaardigheid zelf,

denkvermogen nodig is. Een beginnend beroepsbeoefenaar moet vaardig zijn om nieuwe materialen en instrumenten te kunnen onderzoeken en tot zich te nemen. Daar is een open houding voor nodig, maar ook het abstracte denkvermogen. Ondervraagden gaven aan dat het hiervoor nodig is om tijdens de opleiding materiaal en instrumenten te bestuderen, om dit vervolgens te kunnen toepassen op andere nieuwe materialen.

- Eén van de geïnterviewden zei over technologie: “Technologische ontwikkelingen gaan snel: opleiden voor over 5 jaar is niet mogelijk, de basishouding moet zijn: positief t.o.v. technologie & innovatie” en “wees niet bang voor techniek, maar wees er juist nieuwsgierig naar!”
- De kunstenaar en ontwerper dient kritisch te kunnen reflecteren op deze ontwikkelingen binnen de maatschappij. Zo is op dit moment in de beeldende kunst een duidelijke herwaardering van het ambachtelijke waarneembaar.
- De snelle veranderingen op het gebied van de technologie brengen een kwaliteit met zich mee die voor de beroepsbeoefenaar vraagt om adaptability.
- Adaptability is het kernwoord voor de kunstenaar/ontwerper als het gaat om de technologische ontwikkelingen. In de snelle veranderende samenleving dienen de kunstenaar en ontwerper zich aan te kunnen passen aan veranderende omstandigheden.

3.2.4

Onderzoek en Body of knowledge and Skills (4.3.2)

- Het thema Body of knowledge and Skills is tijdens de interviews en de gesprekken op de conferenties op verschillende manieren belicht. Voor kunstenaars en ontwerpers is het zich verhouden tot het discours, zowel internationaal als nationaal, een element dat gedurende de

maar de houding waarmee hij deze kennis en vaardigheid inzet. Dit is in de eerste plaats een onderzoekende houding, een meta-vaardigheid, waardoor de kunstenaar in staat gesteld wordt om beeldend werk en ontwerpen te kunnen maken en deel te kunnen nemen aan het kunst-discours. Deze meta-vaardigheid is in feite de dynamische Body of Knowledge and Skills van het kunstonderwijs, en niet een statische de lijst van kennis en vaardigheden.

Internationalisering (zie ook 3.2.5)

- Het beroep van kunstenaar en ontwerper maakt deel uit van een internationaal werkveld en vindt plaats binnen een internationaal discours. De beginnende kunstenaar en ontwerper moet zich hiervan bewust zijn. Hij kan door deze internationale impulsen geïnspireerd worden, maar moet ook beseffen dat hij concurreert binnen een internationale markt. Deze twee aspecten, uitwisseling van ideeën en concurrentie, moeten in het kunstonderwijs dus ook een plek krijgen.

Leven lang leren (zie ook 3.2.6)

- Dat de wereld voortdurend verandert, dat wordt wel duidelijk uit alle thema's die hierboven beschreven zijn. Technologie is het thema dat deze permanente verandering misschien wel het meest pregnant beschrijft, maar ook in de andere thema's komt dit besef dat de huidige wereld meer gericht is op vernieuwing dan op conservering duidelijk naar voren. De geschiedenis van de kunst en het ontwerpen in de afgelopen twee eeuwen laten deze revoluties met de diverse avant garde bewegingen duidelijk zien.

7) Beschouwing
Mondriaan Fonds,
februari 2013

opleiding al opgebouwd zou moeten worden. Als kennisbasis wordt vaak benoemd het aanleren van kennis over de kunstgeschiedenis en kunsttheorie. Velen vullen aan dat niet alleen de kennisbasis van belang is, maar juist de verhouding van die theorie tot de praktijk.

— In de verhouding tussen theorie en praktijk zien we een verschil tussen de beginnende beroepsbeoefenaar na een bachelorstudie en na een masterstudie⁷. Na een bachelorstudie heeft een beginnend beroepsbeoefenaar kennis gemaakt met het kunstdiscours en weet deze te verhouden tot het eigen werk en maatschappelijke context. Daar is niet alleen theoretische kennisvorming voor nodig, maar kennisvorming in relatie tot de praktijk. Na een masterstudie is de beginnend kunstenaar en ontwerper zich meer bewust van eigen profilering in kunstenveld en kan dit vervolgens inzetten om zich te onderscheiden. Ook de zich ontwikkelende kennisbasis is een onderdeel van zijn identiteit.

— Onderzoek kan volgens de bevroegden worden verdeeld in theoretisch wetenschappelijk onderzoek, waarmee een theoretische bijdrage geleverd wordt aan het vakgebied, en de onderzoekende ontwerper of kunstenaar die zich bezighoudt met artistic research, een combinatie van craft en reflectie. De onderzoekende houding die de kunstenaar en ontwerper dient te hebben om zijn ontwerp en beeldend werk te kunnen maken is essentieel.

— Het onderzoek dat wordt gedaan om een bijdrage te leveren aan het eigen vakgebied ziet de beroepspraktijk nu meer plaatsvinden in de masterstudies. Het onderwijs, zowel bachelor als master, zal zich bewust moeten verhouden tot beide vormen van onderzoek om daarin een keuze te maken. Hierin speelt dus wederom de verhouding tussen theorie en praktijk een belangrijke rol. Het beroepenveld of vakgebied ontwikkelt zich ook mede door de onderzoeken die aanstaande beroepsbeoefenaars uitvoeren.

- Om zich hier op voor te bereiden moet de student er van bewust worden dat hij zich voortdurend moet scholen om bij te blijven. Zijn ontwikkeling is niet afgelopen als hij zijn diploma heeft. Met name het vermogen tot groei en vernieuwing is de competentie die deze houding stimuleert.
- Bijlage Thema's verwerkt in de competenties en indicatoren geeft de vertaling weer van de thema's in de competenties.

4.4 Positie van de opleidingen beeldende kunst en vormgeving in het onderwijsveld

4.4.1 Associate Degree

- Het Associate degree-niveau (Ad) is op basis van pilots in 2006 opgenomen in het Nederlandse onderwijssysteem. Dit systeem is onder meer opgebouwd uit leerlijnen die doorlopen vanuit het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) naar het hoger beroepsonderwijs (hbo).
- De Ad is een tweejarig programma binnen een bestaande bacheloropleiding. Vanaf 1 september 2013 is de Ad volledig verankerd in de wet op het hoger onderwijs. Binnen het hbo is er dus een (tussen) niveau bijgekomen. Sinds de invoering van de bachelor-masterstructuur aan het begin van deze eeuw zijn er binnen het wo en hbo bachelor- en master-diploma's waardoor internationale vergelijkingen in het onderwijs makkelijker zijn dan voorheen. In de VS, Canada, Australië, Japan en een aantal

3.2.5

Internationalisering (4.3.2)

- Het thema internationalisering is in de beroepspraktijk van kunstenaars en ontwerpers een blijvende en belangrijke factor geworden. Kunstenaars en ontwerpers begeven zich in een internationaal speelveld, dat mede door de technologische ontwikkelingen meer dan ooit een realiteit is. Internationale vakgenoten zijn makkelijk en snel te benaderen. Producten en dienstverlening vanuit de creatieve industrie meten zich op internationaal niveau. In de maatschappij zelf is te zien dat de entertainment- en vrijetijdsindustrie 'global' is geworden.
- Kunstenaars en ontwerpers zijn veelal niet meer plaatsgebonden en men werkt steeds internationaler. Buitenlandse en Nederlandse kunstenaars en ontwerpers gaan op zoek naar inhoudsgebonden residencies, werk en zoeken daarmee breder naar kansen.
- Een beginnend beroepsbeoefenaar heeft een basis nodig om zich in de toekomst op hoog niveau te kunnen verhouden tot andere internationale kunstenaars. De theoretische basis is hierbij van belang, niet zozeer in de zin van parate kennis maar het kunnen toepassen van deze kennis op eigen, authentieke wijze en het zich verhouden tot het internationale culturele discours.
- Het bewustzijn van de positie in de internationale kunst- en designwereld is daarmee relevant voor een bachelorstudent. Van een masterstudent wordt verwacht dat die inmiddels bouwt aan een internationaal netwerk en zich weet te positioneren in de internationale kunst- en designwereld. Een goede beheersing van de Engelse taal is een basisvoorwaarde om in de toekomst een speler van betekenis te kunnen zijn in het internationale veld.

andere landen wordt daarnaast al langer gewerkt met de Ad als Short (Cycle) Higher Education (SCHE) en heeft het onderliggende programma in de doorlopende leerlijn een plek binnen dan wel naast de (professionele)bachelor. In Nederland is de Associate degree een niveau dat nadrukkelijk is gekoppeld aan de bachelor, waarbij het als niveau 5 in het nationale raamwerk, the Netherlands Qualifications Framework (NLQF), is gepositioneerd tussen mbo-4 (niveau 4) en hbo-bachelor (niveau 6).

- In het beeldende kunstonderwijs worden er op dit moment twee Associate degree programma's aangeboden: bij de Willem de Kooning Academie, Hogeschool Rotterdam en bij ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten. Bij de Willem de Kooning Academie is de Associate degree Arts&Crafts te volgen voor meubelmaker, modemaker, edelsmid of interieurontwerper en de studenten kunnen eventueel doorstromen naar de bacheloropleiding Vormgeving. Bij ArtEZ is het Associate degree programma Interieurvormgever te volgen met eveneens de doorstroommogelijkheid naar de bacheloropleiding Vormgeving.
- Deze twee Associate degree programma's in het beeldende kunstonderwijs zijn unieke opleidingen in Nederland. Het beeldende kunstonderwijs ziet daarom nu nog geen reden om op landelijk niveau het niveau te beschrijven. De ontwikkelingen worden op de voet gevolgd en zullen een plek krijgen in de dialoog tussen kunstacademies onderling en met de beroepspraktijk. Indien er concrete aanleiding voor is, wordt ook de Associate degree op landelijk niveau beschreven.

— De beginnend beroepsbeoefenaar is bekend met het internationale discours en is in staat om zich in de toekomst te kunnen positioneren in dit internationale speelveld.

3.2.6

Leven lang leren (4.3.2)

— In de beroepspraktijk is flexibiliteit in de huidige veranderende maatschappij van groot belang. Kunstenaars en ontwerpers passen zich binnen de beroepspraktijk aan de veranderende omstandigheden aan en verhouden zich continu tot 'de markt' en 'het publiek'.

— Aanleiding tot professionalisering zijn dus de veranderende omstandigheden in de maatschappij, zoals de recentelijke economische crisis. Maar ook veranderingen in de technologie leiden tot een professionaliseringsbehoefte. Het is niet mogelijk voor de sector om te benoemen welke software, welke technologie er in de toekomst relevant is. Van een beginnend beroepsbeoefenaar wordt verwacht dat hij in staat is om zich nieuwe technieken eigen te maken.

— In het rapport van Berenschot in opdracht van Premisela⁸ wordt aangegeven dat de gangbare betekenis van 'leven lang leren' niet op deze sector van toepassing is. De gangbare betekenis van leven lang leren is het volgen van na- en/of bijscholing. Als een ontwerper is afgestudeerd volgt deze bijna nooit meer een reguliere opleiding tijdens het werkzame leven.

— Twee oorzaken worden daarvoor genoemd: de moeilijkheid die opleidingen hebben om zich zowel op jongeren als ouderen (brede doelgroep) te richten en het beperkte budget van designbureaus voor professionalisering (0,4 of 0,5% van het totale budget). Hier ligt dus een taak voor een verandering van houding. De beginnend beroepsbeoefenaar kan hieraan bijdragen door dit in de beroepspraktijk te willen stimuleren, een proactieve houding t.a.v. professionalisering.

4.4.2

Niveaubeschrijving bachelor

— Bij de niveaubeschrijving van de bachelor is rekening gehouden met de nationale en internationale niveaubeschrijvingen. Vandaar dat we in de actualisering van de opleidingsprofielen een vergelijking gemaakt hebben met dit algemene bachelor-niveau. In het Schema verwijzing naar Dublindescriptoren is weergegeven op welke manier de Dublindescriptoren in de niveaubeschrijving van de bachelor zijn verwerkt.

— De vergelijking met internationaal geformuleerde tuning documents is op de website van het OBK te vinden (www.overlegbk.nl).

4.4.3

Niveaubeschrijving master

— Zoals beschreven in de vorige paragraaf zijn er reeds nationaal en internationaal algemene niveau-aanduidingen voor de masteropleidingen, namelijk de daar genoemde Dublindescriptoren, de niveau-aanduiding van de Vereniging Hogescholen, het European Qualification Framework (EQF) en daaruit voortvloeiende NLQF en de genoemde tuning documents, ontwikkeld vanuit the European League of the Institutes of the Arts (ELIA).

— Door een vergelijking tussen deze algemene niveuaanduidingen en de aanpak van de niveaubeschrijvingen van het kunstonderwijs, zijn er voor het kunstonderwijs de volgende dimensies te onderscheiden:

- Toename in complexiteit van de omgeving
 - Toename in breedte en diepte van kennis en vaardigheden
 - Toename in het nemen van verantwoordelijkheid
- Toename in zelfstandig functioneren
 - Grotere Reikwijdte

8) B. Drenth en Y. van Teulingen (Berenschot), Strategie designonderwijs Premisela en BNO, 23-08-2011

- Voor ontwikkeling van eigenheid en onderscheiding van werk in de beroepspraktijk kunnen afgestudeerden verder in een masteropleiding of leren zelf verder in de beroepspraktijk. Dat is de minder gangbare betekenis van leven lang leren en niet minder belangrijk. De kunstenaar en ontwerper hoeven niet per se verder te leren in een opleiding, maar kunnen dit ook zelf tot zich nemen. De beginnend beroepsbeoefenaar dient kwaliteiten te hebben om te kunnen leren: 'leren leren'. Dat zijn onder andere onderzoeksvaardigheden en reflectieve vaardigheden.
- De beginnend beroepsbeoefenaar heeft in de veranderende samenleving een proactieve houding nodig t.a.v. leren, dat kan via reguliere bij- en nascholing of door zich dit zelf aan te leren.

3.3

Beginnend beroepsbeoefenaar

- Vanuit alle thema's zijn de volgende overkoepelende aspecten van belang voor de beginnend beroepsbeoefenaar:
 - Kritische (zelf)reflectie: Aanbeveling in het onderzoek *De hybride kunstenaar*: "indien kunstenaars over een reflectief instrumentarium beschikken om hun eigen positie in het sociale en culturele veld te analyseren, zullen ze strategisch kunnen opereren en daarmee een grotere kans hebben niet ten onder te gaan aan de vele tegenstrijdige krachten die in de praktijk op hen inwerken." Het is dus essentieel voor kunstenaars en ontwerpers om hun eigen professionele identiteit te kennen en te kunnen uitdragen. Dit sluit aan bij de ondernemendheid op een authentieke manier vanuit zijn persoonlijkheid en identiteit als maker. Daarnaast moeten kunstenaars en ontwerpers hun werk kunnen plaatsen in een maatschappelijke context.

- Op basis van deze 5 dimensies zijn competenties en gedragsindicatoren voor de masters in het kunstonderwijs geformuleerd. De dimensies voor het masterniveau van het kunstonderwijs worden als volgt gedefinieerd:
 - Toename in complexiteit van de omgeving: De context voor een masterstudent is complexer dan die van een bachelorstudent. De projecten, opdrachten en vraagstukken zijn multidisciplinair en interdisciplinair. Er zijn meerdere betrokkenen en tegengestelde belangen waar de masterstudent mee om moet gaan.
 - Toename in breedte en diepte van kennis en vaardigheden: De kennis en vaardigheden die nodig zijn voor het handelen van een masterstudenten kunnen verbreed en verdiept worden. Het type masteropleiding heeft hier veel invloed op. Een onderzoeksmaster zal meer kennis verdiepen en verbreden, terwijl een specialistische master meer verdiepend is.
 - Toename van verantwoordelijkheid: De masterstudent kan de eindverantwoordelijkheid dragen van een complexe taak of groter interdisciplinair project.
 - Toename van zelfstandigheid: De masterstudent functioneert zelfstandiger. De masterstudent kan meer zelfstandig beslissingen nemen en meer afwijken van de gebaande wegen.
 - Grotere reikwijdte: De reikwijdte voor een masterstudent is groter, bijvoorbeeld door het bredere, internationale podium waarop hij zich begeeft. Het publiek verbreedt en verdiept zich meer. De masterstudent begeeft zich in een discours met professionals

- **Communicatie:** Om de identiteit in de multi-disciplinaire samenwerkingstrajecten tot zijn recht te laten komen en een meerwaarde te laten zijn, is het urgent dat een kunstenaar en ontwerper over zijn identiteit kan spreken. De eigen specialiteit moet niet uit het oog worden verloren. De beroepsbeoefenaar moet in de huidige maatschappij zijn positie kunnen verdedigen t.o.v. verschillende partijen. Daarvoor is dus kritische reflectie nodig en vervolgens communicatieve vaardigheden om de discours te kunnen voeren. Een kunstenaar en ontwerper moet zijn werk dus kunnen uitleggen, koppelen aan dat van anderen en dit kunnen overbrengen naar anderen.
- **Adaptability:** voorbereiding op de steeds veranderende praktijk, technieken en de diverse rollen en functies die kunstenaars en ontwerper kunnen hebben. Met daarbij oog voor de context in deze steeds veranderende samenleving.
- **Ondernemende houding** waarbij nieuwsgierigheid, proactieve houding en samenwerking als eerste genoemd worden. De beginnend beroepsbeoefenaar moet van hieruit zelf werk en opdrachten kunnen creëren. Onderdeel hiervan is het bewustzijn en open houding t.a.v. andere financieringsmogelijkheden voor hun werk.
- **Theoretische basis,** niet alleen op het gebied van kennis, maar ook in de verhouding tussen praktijk en theorie. Kunstenaars en ontwerpers moeten zich meer bewust zijn van hun publieke rol en meer gemeenschapsgevoel hebben. Om dit te kunnen is een voortdurende ontwikkeling van kennis en dialoog noodzakelijk.

binnen de discipline, maar juist ook in de discours er buiten in de maatschappij. Het netwerk van de masterstudent verbreedt en verdiept zich meer in diezelfde richting.

— Alle competenties en gedragsindicatoren van een masterstudent moeten dus worden gezien binnen deze dimensies om het verschil te duiden met de bachelor. Niet alle beschrijvingen van de competenties en indicatoren van de afgestudeerde masterstudent verschillen met de bachelor. Het verschil in niveau is dan niet terug te zien in de beschrijving, maar in de beschreven 5 dimensies.

4.4.4

Versillen met andere hbo-opleidingen, opleidingen op mbo-niveau en wetenschappelijk onderwijs

— Binnen het hoger beroepsonderwijs maken de opleidingen Vormgeving en Beeldende Kunst deel uit van het kunstvakonderwijs. Dit onderwijs richt zich op conceptueel denkende kunstenaars en ontwerpers die de ambitie hebben met hun werk een waarde en betekenis toe te voegen aan de nationale en internationale beeldcultuur. Met die hooggestemde ambitie, die een wissel trekt op zowel creatieve talenten van de student als op motivatie en mentale weerbaarheid, onderscheidt het beeldend kunstonderwijs zich van andere opleidingen die zich op het werkterrein van de vormgeving richten.

— Op hbo-niveau zijn dat bijvoorbeeld informatica-opleidingen die zich ook op het terrein van de mediadesign begeven, maar ook commercieel-economische opleidingen die zich vanuit de marketing

3.4 Aanbevelingen voor het kunstonderwijs vanuit het beroepsprofiel

- Vanuit de visie van een steeds veranderende omgeving en dus beroepspraktijk werd al eerder de continue dialoog als essentieel benoemd. De beroepspraktijk wil samen met het onderwijs telkens relevante thema's of onderwerpen uitdiepen en deze op waarde voor de beginnend beroepsbeoefenaar schatten. Op die manier blijft de discussie levend.
- De continue dialoog over de trends en ontwikkelingen in de beroepspraktijk en de consequenties voor het onderwijs vindt op diverse niveaus plaats.
- Op het niveau van de docenten is de vraag van belang: Wat breng ik vanuit de ontwikkelingen in mijn beroepspraktijk mee in de klas? Dit is dus meer een persoonlijke vraag en wordt gesteld op individueel niveau.
- Op het niveau van de academies speelt de vraag: Welke inhoudelijke en didactische keuzes zijn er te maken in het programma dat wordt aangeboden op de academie, n.a.v. ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Dit kan betekenen dat bepaalde materialen een plek krijgen of zelfs dat het didactisch concept van een opleiding wijzigt. Deze vragen worden gesteld in de dialoog die academies hebben met hun eigen docenten, die vaak in de beroepspraktijk werkzaam zijn, aan werkveldcommissies, alumni en anderen die zij informeel of formeel raadplegen.
- Op het niveau van de eindtermen en het beroepsprofiel staat de vraag centraal: welke kwaliteiten zijn door de ontwikkelingen in de beroepspraktijk zo belangrijk geworden, dat ze leiden tot verandering van de eindtermen? De vertegen-

met design bezighouden. Sinds 2002 zijn er steeds meer opleidingen ontwikkeld die zich nu hebben samengevoegd onder de noemer creative technologies opleidingen. Het verschil met die opleidingen is niet het werkveld, want beide soorten opleidingen leiden op voor de creatieve industrie. Het verschil is terug te zien in de competenties en het perspectief dat de afgestudeerde ontwerpers en beeldend kunstenaars hebben. Het verschil is duidelijk terug te zien in de competenties creërend vermogen en kritische reflectie. Voor de ontwerper en kunstenaar zijn dat de kerncompetenties van zijn professie. Technologie en gehanteerde technieken zijn niet het vertrekpunt, maar onderwerp van kritische reflectie. De eerder benoemde hooggestemde ambitie is het uitgangspunt voor de ontwerper en het onderscheid met andere opleidingen op hetzelfde terrein. Een ander verschil is de betekeniscreatie. De beeldend kunstenaar en ontwerper voegen betekenissen toe waarmee de mens zichzelf, zijn omgeving, cultuur en samenleving kan duiden en van nieuwe betekenissen kan voorzien.

- Op mbo-niveau betreft het bijvoorbeeld grafische opleidingen. Deze opleidingen zijn sterk gericht op productie en uitvoering en leiden niet op tot conceptuele verdieping en een artistiek initiërende ambitie. Vergeleken met deze opleidingen kan de opleiding Vormgeving gekenschetst worden als initiërend, innovatief en artistiek geëngageerd, wat onder meer in de houding en de professionele achtergrond van de docenten tot uitdrukking komt, maar ook in de mentaliteit van de studenten. Bovendien kent de opleiding Vormgeving meer aandacht voor vrije en afwijkende beroepspraktijken, maakt ze interdisciplinaire werkvormen mogelijk en is ze zeer internationaal gericht.

woordigers van de beroepspraktijk hopen dat de beschrijving van bovenstaande thema's, reacties en conferenties, het onderwijs stimuleert om deze vervolgens op passende wijze te verwerken in de actualisatie van de landelijke opleidingsprofielen.

— Deze vraag werd beantwoord door de sectorinstituten en het OBK. De beroepspraktijk is veranderd en dat geldt voor dit proces ook. In de inleiding werd al duidelijk dat de vorige uitkomst van het proces, de kwalificaties van 1999, voor de huidige beroepspraktijk niet meer van toepassing is.

— De vertegenwoordigers van de beroepspraktijk en het OBK willen de continue dialoog van de afgelopen twee jaar consolideren in de beschrijving van dit proces en in de tekst van de landelijke opleidingsprofielen van 2014, maar daar stopt deze verandering niet. De komende jaren wil men dit vormgeven door aan te sluiten bij bestaande initiatieven die door Mondriaan Fonds, HNI e.d. worden ondernomen, zoals Picnic en What design can do. Elk jaar moet in gezamenlijkheid worden besloten welke initiatieven er dat jaar geschikt voor zijn. Verder zou in navolging van de nieuwe media op een forum, stream, etc. daadwerkelijk continu kunnen worden gediscussieerd op alle niveaus over de effecten van de ontwikkelingen in de beroepspraktijk op het onderwijs.

— De bacheloropleidingen Vormgeving en Beeldende Kunst vertonen opvallende overeenkomsten met wetenschappelijke opleidingen. Net als in wetenschappelijke opleidingen is een belangrijke plaats ingeruimd voor kritische reflectie en verdieping die onder meer tot uitdrukking komen in een onderzoeksgerichte mentaliteit. Met name in de ontwikkeling van de masters en PhD-trajecten in het kunstonderwijs zullen in de komende jaren de overeenkomsten en verschillen met het WO onderzocht worden.

— "Mode geeft mensen de mogelijkheid om de kwaliteit van het leven te verrijken. Onze visuele identiteit is voor iedereen vrij om op een eigen manier samen te stellen, ongeacht of dit voldoet aan een sociale maatstaf." Vanuit dit uitgangspunt heeft Thijs Adriaans tijdens zijn afstuderen een documentair onderzoek gedaan naar mensen die zich niet conformeren aan maatschappelijke conventies in hun kledinggedrag. Dit onderzoek is vastgelegd in een openhartige filmserie. De bijbehorende collectie is een statement waarin de vrijheid gevierd wordt om los te breken van conventies in mode.

— Thijs Adriaans is in 2014 afgestudeerd als Bachelor of Design in Fashion Communication - HKU Design

— www.theodorusjohannes.nl

—“Every house built in Israel has a political dimension since every act of building, intentionally or not, is part of the Zionist context. The installation investigates the way different typologies of settlements are blended into politics. The 20 by 20 centimeter tiles, presented in a form of a floor plan of a house, were a standard size used in Israel from the early twenties and are typical for pioneer houses. They create 'facts on the ground', as the Zionists promoted the act of building in order to create a physical presence.

— The maps printed by the plotter are maps of unrecognized villages. There are more than 80 unrecognized Palestinian villages scattered around Israel. These villages do not officially exist; they do not appear on the state map or in any other official document. They are unrecognized because their inhabitants are in effect internal refugees. Non-recognition means the villagers are not entitled to municipal services like water, electricity, roads, transport, sanitation, education or healthcare. These people are living in disconnection, in exile. These two settlement typologies are connected in the chronology of events of cause and effect and point to the dynamics of evading and creating in the landscape of Israel.”

— Naama Zusman is in 2014 afgestudeerd als Bachelor of Fine Art - HKU Beeldende Kunst

— www3.hku.nl/~naama

Anne Büscher

Bachelor Vormgeving
Zuyd Hogeschool, Maastricht
Academy of Fine Arts and
Design

▪ **Body of Knowledge and Skills**

How to find the unsought finding, open end art project

— *How to find the unsought finding* is een open onderzoek met glas. Met behulp van toevallige experimenten worden nieuwe en opwindende ontdekkingen gedaan, waarbij de grenzen van dit enkele materiaal worden opgerekt. In het werk worden de verschillende vormen van glas onderzocht. Van zijn pure toestand als zand en stof tot glas zoals wij het kennen. De zoektocht kent geen eindproduct, het gaat om het ontdekken van onregelmatigheden en onontdekte vindingen. In zeven vitrines wordt een catalogus van toevallige experimenten en ontdekkingen geëxposeerd, geselecteerd naar hun schoonheid, speelsheid en uniciteit. De belangrijkste termen en feiten per object, materiaal of experiment worden uitgelegd in een 'Lexicon', waarin een meer poëtische benadering van het thema is gezocht, eerder gedreven door esthetiek dan door droge feiten.

— Anne Büscher is cum laude afgestudeerd op Sieraadvormgeving in 2014.

— www.annebuscher.com

— Roos Meerman onderzoekt in haar laboratorium de wisselwerking tussen natuurlijke processen en machinale manipulatie door middel van materiaalexperimenten. Door machines te maken, aangestuurd door natuurlijke, voor het oog onzichtbare krachten, ontwikkelt zij productietechnieken en nieuwe vormen. Canography visualiseert geluidsgolven tot variërende patronen op textiel en Aera Fabrica is een techniek die een combinatie is van blow moulding, glasblazen en 3D-printen. De machines representeren een analytische, fundamentele manier van ontwerpen. De toepassing van natuurkundige fenomenen in een product, maakt het onderzoek voor iedereen inzichtelijk.

— Roos Meerman is in 2014 afgestudeerd bij de afdeling Product Design aan de Academie voor Art & Design van ArtEZ hogeschool voor de kunsten.

— www.roosmeerman.com

Anna Malá

Bachelor Textile & Fashion
Koninklijke Academie van
Beeldende Kunsten, Den Haag

▪ Internationalisering

Graduation collection

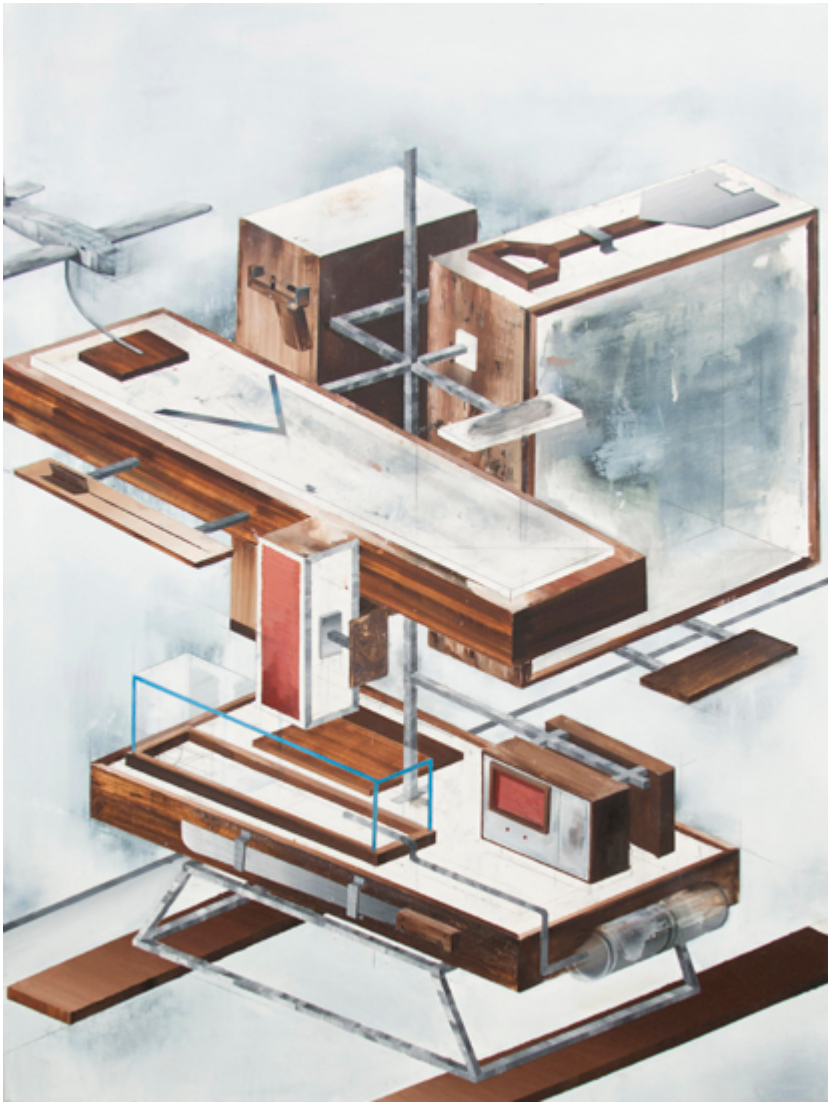
— Anna Malá's graduation collection is based on a futuristic vision, in which clothing is an equal oponent to the body. The designs are then a result of an interaction between the two, playing with a tension between hard and rigid as opposed to soft and sensual. Experimental in form and use of innovative materials such as silicone or plexi-glass, the collection is exploring new ways of interpreting classical shapes.

— Anna Malá is a fashion designer from the Czech Republic. After completing the interior design study at Tomas Bata University in Zlín, she graduated in 2014 from the Royal Academy of Arts in the Hague.

— www.annamala.com

Thomas van Rijs

Bachelor Beeldende Kunst
Koninklijke Academie van
Beeldende Kunsten, Den Haag

▪ Internationalisering

—“Mijn jeugd is in veel gevallen het beginpunt voor mijn werk, het jongetje zijn, soldaatje spelen, etc. In mijn werk creëer ik een wereld waarin ik verder kan gaan dan mogelijk is in de werkelijkheid. Mijn belevenissen in deze enclave zijn vaak gevormd naar historische voorbeelden als die van de tragische poolvoerders Captain Scott en Salomon August Andrée. Dit alles leidt tot Wunderkammer-achtige installaties van schilderijen en sculpturen. Ze laten de beschouwer gissen naar functie en herkomst en geven hem de reisdocumenten voor een avontuurlijke expeditie van de verbeelding.”

— Thomas van Rijs is afgestu-
deerd in 2014.

— www.thomasvanrijs.com

— In het voorjaar van 2014 heeft een groep studenten uit het tweede jaar Graphic Design van de Gerrit Rietveld Academie een alternatief lesprogramma in Berlijn gevolgd. Zij kregen daar zes weken lang lessen die qua opzet en organisatie overeenkwamen met het programma in Amsterdam, gegeven door zes (voormalige) docenten die inmiddels in Berlijn wonen en werken: Julia Born (ontwerpen), Laurenz Brunner (ontwerpen), Cornel Windlin (ontwerpen), Alon Levin (beeld), Marieke Barnas (schrijven) en Felix Weigand (ontwerpen).

— www.berlin.rietveldacademie.nl

Inge Schonewille

Bachelor Fine Art
ArtEZ hogeschool voor de
kunsten, Arnhem

▪ *Leven lang leren*

1132 hemden

— Voor haar eindexamen heeft Inge Schonewille een performance/installatie ontwikkeld, waarmee zij als kunstenaar wilde reageren op de sociale misstanden in kledingateliers zoals in Bangladesh. Een 'remake' van de realiteit. Kunst biedt ons manieren de dingen anders voor te stellen dan hoe we ze kennen. Voor Schonewille, die zich tot de wereld wil verhouden in een constante en dynamische dialoog, is kunst meer dan het object zelf geworden; het artistiek proces is een voortdurend bevragen van de productie en een reflectie op maatschappelijke oriëntatie. *1132 hemden* staan symbool voor de menselijke tragedie van de kledingramp in kledingfabriek Rana Plaza, Bangladesh.

— Inge Schonewille is in 2014 afgestudeerd bij de tutorgroep Critical practice van de nieuwe opleiding Bachelor Fine Art Arnhem aan de Academie voor Art & Design van ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten.

— www.ingeschonewille.com

Conor Trawinski

Department Man and Leisure
Design Academy, Eindhoven

▪ Leven lang leren

WeCollaborate

— "Everyone should have the possibility to be part of passionate and inspiring projects no matter who they are, where they come from or what they do," says Conor Trawinski. With *WeCollaborate* Trawinski has developed an open-source platform to build a collaborative community that allows members to indicate how much time, effort and responsibility they are able to invest. When a project is launched the system allows for different reward systems: monetary/project shares, exchange, and enjoyment. Initiators can launch and discuss their project with participants in an offline Creative Jam which is structured and optimized by using the Creative Jam Kit.

— Conor Trawinski graduated cum laude at the Design Academy in Eindhoven in June 2013.

— www.conortrawinski.me

DE COMPETENTIES VAN DE OPLEIDINGEN VORMGEVING EN BEELDENDE KUNST

COMPETENTIES EN
GEDRAGSINDICA-
TOREN BACHELOR
VORMGEVING

COMPETENTIES EN
GEDRAGSINDICA-
TOREN BACHELOR
BEELDENDE KUNST

COMPETENTIES
EN GEDRAGS-
INDICATOREN
MASTERNIVEAU

	CREËREND VERMOGEN	CREËREND VERMOGEN	CREËREND VERMOGEN
1	De student kan authentiek beeldend werk maken, dat voortkomt uit onderzoek en waarin de artistieke visie zichtbaar wordt. Het beeldend werk creëert betekenis en vloeit voort uit de persoonlijke ambitie van de ontwerper.	De student kan authentiek beeldend werk maken, dat voortkomt uit onderzoek en waarin de artistieke visie zichtbaar wordt. Het beeldend werk creëert betekenis en vloeit voort uit de persoonlijke ambitie van de kunstenaar.	De student kan authentiek beeldend werk maken, dat voortkomt uit onderzoek en waarin de artistieke visie zichtbaar wordt. Het beeldend werk creëert betekenis en vloeit voort uit de persoonlijke ambitie van de kunstenaar/ontwerper.
1.1	De student ontwikkelt het idee, dat ten grondslag ligt aan het concept, door associatie, analyse en interpretatie van een ontwerpvraag.	De student maakt werk, waarvan hij de voorwaarden zelf bepaalt.	De student maakt werk, waarvan hij de voorwaarden zelf bepaalt en/of ontwikkelt het idee, dat ten grondslag ligt aan het concept, door associatie, analyse en interpretatie van een ontwerpvraag.
1.2	De student vertaalt het idee vanuit verbeeldingskracht, originaliteit, inventiviteit tot een ontwerp.	De student transformeert onderzoekend, experimenterend en beschouwend, kennis, intuïties, indrukken en emoties tot beeldend werk.	De student transformeert onderzoekend, experimenterend en beschouwend, kennis, intuïties, indrukken en emoties tot beeldend werk en/of vertaalt het idee vanuit verbeeldingskracht, originaliteit, inventiviteit tot een ontwerp.
1.3	De student zet media, technieken en materialen in om het werk te realiseren en gebruikt de effecten ervan voor de realisatie van het werk.	De student zet media, technieken en materialen in om het werk te realiseren en gebruikt de effecten ervan voor de realisatie van het werk.	De student zet media, technieken en materialen in om het werk te realiseren en gebruikt de effecten ervan voor de realisatie van het werk.
1.4	De student gaat vanuit een artistieke visie constructief, inventief, creatief en alert om met de uitgangspunten van het concept.	De student gaat vanuit een artistieke visie constructief, inventief, creatief en alert om met de uitgangspunten van het beeldend werk.	De student gaat vanuit een artistieke visie constructief, inventief, creatief en alert om met de uitgangspunten van het concept en/of beeldend werk.
1.5	De student maakt werk waardoor een persoonlijke visie of thematiek vanuit een eigen signatuur wordt verbeeld.	De student maakt werk waardoor een persoonlijke visie of thematiek vanuit een eigen signatuur wordt verbeeld.	De student maakt werk waardoor een persoonlijke visie of thematiek vanuit een eigen signatuur wordt verbeeld.
1.6	De student plaatst visie, ambitie en werk in een breder cultureel en maatschappelijk perspectief en neemt hiervoor verantwoordelijkheid.	De student plaatst visie, ambitie en werk in een breder cultureel en maatschappelijk perspectief en neemt hiervoor verantwoordelijkheid.	De student plaatst visie, ambitie en werk in een breder cultureel en maatschappelijk perspectief en neemt hiervoor verantwoordelijkheid.
1.7	De student hanteert praktijkgerichte en/of theoretische onderzoeksmethoden om het werk te ontwikkelen en te verdiepen.	De student hanteert praktijkgerichte en/of theoretische onderzoeksmethoden, om het werk te ontwikkelen en te verdiepen.	De student hanteert en ontwikkelt praktijkgerichte en/of theoretische onderzoeksmethoden, om het werk te ontwikkelen en te verdiepen.
1.8	De student creëert betekenis die van waarde is voor mens, cultuur en maatschappij.	De student creëert betekenis die van waarde is voor mens, cultuur en maatschappij.	De student creëert betekenis die van waarde is voor mens, cultuur en maatschappij.

	VERMOGEN TOT KRITISCHE REFLECTIE	VERMOGEN TOT KRITISCHE REFLECTIE	ONDERZOEKEND VERMOGEN
2	De student kan eigen werk en werkwijze en die van anderen onderzoeken door het te beschouwen, te analyseren, te problematiseren, te positioneren en te beoordelen.	De student kan eigen werk en werkwijze en die van anderen onderzoeken door het te beschouwen, te analyseren, te problematiseren, te positioneren en te beoordelen.	De student kan eigen werk en werkwijze en die van anderen onderzoeken door het te beschouwen, te analyseren, te problematiseren, te positioneren, te beoordelen en op basis daarvan onderzoeksmethoden te ontwikkelen.
2.1	De student verwoordt zijn persoonlijke ontwikkeling als ontwerper in relatie tot zijn artistieke visie en werk.	De student verwoordt zijn persoonlijke ontwikkeling als kunstenaar in relatie tot zijn artistieke visie en werk.	De student verwoordt zijn persoonlijke ontwikkeling als kunstenaar in relatie tot zijn artistieke visie en werk.
2.2	De student stelt werk en werkwijze continu ter discussie en gebruikt de bevindingen om zijn werk verder te ontwikkelen	De student stelt werk en werkwijze continu ter discussie en gebruikt de bevindingen om zijn werk verder te ontwikkelen.	De student stelt werk en werkwijze continu ter discussie en gebruikt de bevindingen om zijn werk verder te ontwikkelen.
2.3	De student beoordeelt eigen werk en werkwijze en overziet hierdoor implicaties van keuzes en beslissingen en kan deze achteraf verantwoorden.	De student beoordeelt eigen werk en werkwijze en overziet hierdoor implicaties van keuzes en beslissingen en kan deze achteraf verantwoorden.	De student beoordeelt eigen werk en werkwijze en overziet hierdoor implicaties van keuzes en beslissingen en kan deze achteraf verantwoorden.
2.4	De student beoordeelt zijn eigen werk op artistieke waarde en congruentie met zijn intenties. De student beoordeelt werk van anderen op artistieke waarde en congruentie met de intenties van de maker.	De student beoordeelt zijn eigen werk op artistieke waarde en congruentie met zijn intenties. De student beoordeelt werk van anderen op artistieke waarde en congruentie met de intenties van de maker.	De student beoordeelt zijn eigen werk op artistieke waarde en congruentie met zijn intenties. De student beoordeelt werk van anderen op artistieke waarde en congruentie met de intenties van de maker.
2.5	De student positioneert zich kritisch t.o.v. het eigen vakgebied, de maatschappelijke context en de actualiteit in relatie tot zijn werk en werkwijze.	De student positioneert zich kritisch t.o.v. het eigen vakgebied, de maatschappelijke context en de actualiteit in relatie tot zijn werk en werkwijze.	De student positioneert zich kritisch t.o.v. het eigen vakgebied, de maatschappelijke context en de actualiteit in relatie tot zijn werk en werkwijze.
2.6	De student evalueert de resultaten van het onderzoek en gebruikt deze voor de kritische reflectie.	De student evalueert de resultaten van het onderzoek en gebruikt deze voor de kritische reflectie.	De student ontwikkelt nieuwe professionele kennis, inzichten en vaardigheden gebaseerd op praktisch en/of theoretisch onderzoek.
2.7	De student stelt kritische vragen, staat open voor vragen van anderen en geeft en ontvangt feedback op een constructieve manier.	De studenten stelt kritische vragen, staat open voor vragen van anderen en geeft en ontvangt feedback op een constructieve manier.	De studenten stelt kritische vragen, staat open voor vragen van anderen en geeft en ontvangt feedback op een constructieve manier.
2.8			De student identificeert relevante onderwerpen en vragen en formuleert afgebakende onderzoeksgebieden.
2.9			De student brengt onderzoeksvaardigheden en analytische vaardigheden samen om creatieve projecten te ontwikkelen.

VERMOGEN TOT GROEI EN VERNIEUWING

- 3** De student kan zijn eigen werk en werkwijze blijvend ontwikkelen en verdiepen en levert hierdoor een bijdrage aan de ontwikkeling van de professie, het vakgebied, de cultuur en de maatschappij.
- 3.1** De student staat open voor nieuwe kennis, inzichten en vaardigheden, verwerft deze en kan daardoor omgaan met veranderende omstandigheden.
- 3.2** De student wil zijn persoonlijke artistieke visie en auteurschap verder ontwikkelen.
- 3.3** De student zet bevindingen in ten voordele van de verdere ontwikkeling van zijn oeuvre en beroepspositie.
- 3.4** De student zet bevindingen in om een bijdrage te leveren aan het vakgebied en de maatschappij.
- 3.5** De student ontwikkelt het eigen handelen en werk door feedback van anderen.

VERMOGEN TOT GROEI EN VERNIEUWING

- De student kan zijn eigen werk en werkwijze blijvend ontwikkelen en verdiepen en levert hierdoor een bijdrage aan de ontwikkeling van de professie, het vakgebied, de cultuur en de maatschappij.**
- De student staat open voor nieuwe kennis, inzichten en vaardigheden, verwerft deze en kan daardoor omgaan met veranderende omstandigheden.
- De student wil zijn persoonlijke artistieke visie en auteurschap verder ontwikkelen.
- De student zet bevindingen in ten voordele van de verdere ontwikkeling van zijn oeuvre en beroepspositie.
- De student zet bevindingen in om een bijdrage te leveren aan het vakgebied en de maatschappij.
- De student ontwikkelt het eigen handelen en werk door feedback van anderen.

VERMOGEN TOT GROEI EN VERNIEUWING

- De student kan zijn eigen werk en werkwijze blijvend ontwikkelen en verdiepen en brengt hierdoor veranderingen tot stand in de professie, het vakgebied, de cultuur en de maatschappij.**
- De student staat open voor nieuwe kennis, inzichten en vaardigheden, verwerft deze en kan daardoor veranderende omstandigheden benutten.
- De student wil zijn persoonlijke artistieke visie en auteurschap verder ontwikkelen om nieuwe visies te ontwikkelen voor de professie, het vakgebied, de cultuur en de maatschappij.
- De student zet bevindingen in ten voordele van de verdere ontwikkeling van een oeuvre en de beroepspositie.
- De student zet bevindingen in om een bijdrage te leveren aan het vakgebied en de maatschappij.
- De student initieert feedback van anderen en ontwikkelt op basis daarvan het eigen handelen en werk.

ORGANISEREND VERMOGEN

- 4 De student kan een inspirerende en professionele werksituatie opzetten en in stand houden.**
- 4.1** De student organiseert het werkproces en zoekt daarbij een inspirerend evenwicht tussen de ontwerpende activiteiten en voorwaardescheppende activiteiten
- 4.2** De student ontwikkelt een eigen werkproces en overziet alle aspecten van het werkproces en de betrokken disciplines in onderlinge samenhang.
- 4.3** De student treft de noodzakelijke professionele voorzieningen om op de lange termijn beroepsmatig als ontwerper werkzaam zijn.
- 4.4** De student onderhandelt over organisatorische, financiële en inhoudelijke aspecten van zijn of haar beroepspraktijk met opdrachtgevers en andere belanghebbenden.
- 4.5** De student gaat contacten aan die relevant zijn voor een netwerk en onderhoudt dit netwerk.
- 4.6** De student zet zijn kwaliteiten in om opdrachten te verwerven.

ORGANISEREND VERMOGEN

- De student kan een inspirerende en professionele werksituatie opzetten en in stand houden.**
- De student organiseert het werkproces en zoekt daarbij een inspirerend evenwicht tussen de ontwerpende activiteiten en voorwaardescheppende activiteiten
- De student ontwikkelt een eigen werkproces en overziet alle aspecten van het werkproces en de betrokken disciplines in onderlinge samenhang.
- De student treft de noodzakelijke professionele voorzieningen om op de lange termijn beroepsmatig als beeldend kunstenaar werkzaam zijn.
- De student onderhandelt over organisatorische, financiële en inhoudelijke aspecten van zijn of haar beroepspraktijk met opdrachtgevers en andere belanghebbenden.
- De student gaat contacten aan die relevant zijn voor een netwerk en onderhoudt dit netwerk.
- De student zet zijn kwaliteiten in om opdrachten te verwerven.

ORGANISEREND VERMOGEN

- De student kan een inspirerende en professionele werksituatie opzetten en in stand houden.**
- De student organiseert het werkproces en zoekt daarbij een inspirerend evenwicht tussen de beeldende en/of ontwerpende activiteiten en voorwaardescheppende activiteiten.
- De student ontwikkelt een eigen werkproces en zet alle aspecten van het werkproces en de betrokken disciplines in onderlinge samenhang naar zijn hand.
- De student treft de noodzakelijke professionele voorzieningen om op de lange termijn beroepsmatig als beeldend kunstenaar en/of ontwerper werkzaam te zijn.
- De student onderhandelt over organisatorische, financiële en inhoudelijke aspecten van zijn of haar beroepspraktijk met opdrachtgevers en andere belanghebbenden.
- De student gaat contacten aan die relevant zijn voor een netwerk en onderhoudt dit netwerk.
- De student zet zijn kwaliteiten in om opdrachten te verwerven en te initiëren.

COMMUNICATIEF VERMOGEN

- 5** De student kan zijn ideeën, concepten, werk, werkwijze en artistieke visie verwoorden voor professionals en publiek van binnen en buiten het vakgebied.
- 5.1** De student zet mondelinge en schriftelijke vaardigheden in om eigen werk en werkwijze te presenteren en toe te lichten aan professionals en publiek.
- 5.2** De student communiceert in beeld en woord over zijn werk en werkwijze en genereert bekendheid voor zijn werk.
- 5.3** De student legt werk en werkwijze uit aan anderen buiten het vakgebied en de eigen discipline en slaat hierdoor een brug tussen zijn discipline en het publieke domein.
- 5.4** De student verwoordt zijn positie in het vakgebied en de maatschappij.

COMMUNICATIEF VERMOGEN

- De student kan zijn ideeën, concepten, werk, werkwijze en artistieke visie verwoorden voor professionals en publiek van binnen en buiten het vakgebied.**
- De student zet mondelinge en schriftelijke vaardigheden in om eigen werk en werkwijze te presenteren en toe te lichten aan professionals en publiek.
- De student communiceert in beeld en woord over zijn werk en werkwijze en genereert bekendheid voor zijn werk.
- De student legt werk en werkwijze uit aan anderen buiten het vakgebied en de eigen discipline en slaat hierdoor een brug tussen zijn discipline en het publieke domein.
- De student verwoordt zijn positie in het vakgebied en de maatschappij.

COMMUNICATIEF VERMOGEN

- De student kan zijn ideeën, concepten, werk, werkwijze artistieke visie, motieven, overwegingen en onderzoeksconclusies verwoorden voor professionals en publiek van binnen en buiten het vakgebied.**
- De student zet mondelinge en schriftelijke vaardigheden in om eigen werk(wijze), motieven, overwegingen en onderzoeksconclusies te presenteren en te verantwoorden aan professionals en publiek in een internationale context.
- De student communiceert in beeld en woord over zijn werk, werkwijze, motieven, overwegingen en onderzoeksconclusies en genereert bekendheid voor zijn werk.
- De student legt werk en werkwijze uit aan anderen buiten het vakgebied en de eigen discipline en slaat hierdoor een brug tussen zijn discipline en het publieke domein.
- De student verwoordt zijn positie in het vakgebied en de maatschappij.

OMGEVINGSGERICHTHEID

- 6** De student kan zich actief en kritisch verhouden tot de context waarin hij zich met zijn werk bevindt.
- 6.1** De student relateert zijn werk aan werk van vakgenoten uit heden en verleden. Op deze wijze legt de student verbanden binnen de eigen discipline en met andere kunstdisciplines in een internationale context.
- 6.2** De student gebruikt uiteenlopende culturele en maatschappelijke bronnen en kan deze in het eigen werk aanwijzen en benoemen.
- 6.3** De student richt zich in zijn werk op de gebruiker en verwerft kennis die noodzakelijk is om adequaat op gebruikers in te spelen.
- 6.4** De student scherpt zijn artistieke ambities aan in het spanningsveld tussen zijn intenties en de publieke receptie ervan.
- 6.5** De student heeft een visie op de functie en plaats van 'ontwerpen' en het beroep in de maatschappij.
- 6.6** De student heeft overzicht van de spelers in de beroepspraktijk en benut deze voor zijn positionering binnen zijn toekomstige werkveld.
- 6.7** De student anticipeert op technologische ontwikkelingen en weet deze kwalitatief hoogwaardig in te zetten in zijn werk.
- 6.8** De student evalueert en bediscussieert disciplinegerelateerde onderwerpen met andere professionele ontwerpers.

OMGEVINGSGERICHTHEID

- De student kan zich actief en kritisch verhouden tot de context waarin hij zich met zijn werk bevindt.**
- De student relateert zijn werk aan werk van vakgenoten uit heden en verleden. Op deze wijze legt de student verbanden binnen de eigen discipline en met andere kunstdisciplines in een internationale context.
- De student gebruikt uiteenlopende culturele en maatschappelijke bronnen en kan deze in het eigen werk aanwijzen en benoemen.
- De student scherpt zijn artistieke ambities aan in het spanningsveld tussen zijn intenties en de publieke receptie ervan.
- De student heeft een visie op de functie en plaats van beeldende kunst in de maatschappij.
- De student heeft overzicht van de spelers in de beroepspraktijk en benut deze voor zijn positionering binnen zijn toekomstige werkveld.
- De student anticipeert op technologische ontwikkelingen en weet deze kwalitatief hoogwaardig in te zetten in zijn werk.
- De student evalueert en bediscussieert disciplinegerelateerde onderwerpen met andere professionele kunstenaars.

OMGEVINGSGERICHTHEID

- De student kan de context waarin hij zich met zijn werk (wijze) en onderzoek bevindt veranderen op een actieve en kritische wijze.**
- De student relateert zijn werk aan werk van vakgenoten uit heden en verleden en problematiseert deze. Op deze wijze legt de student verbanden binnen de eigen discipline en met andere kunstdisciplines in een internationale context.
- De student gebruikt uiteenlopende culturele en maatschappelijke bronnen en kan deze in het eigen werk verantwoordwoorden.
- De student richt zich in zijn werk op de gebruiker en verwerft kennis die noodzakelijk is om de gebruikers te beïnvloeden.
- De student scherpt zijn artistieke ambities aan in het spanningsveld tussen zijn intenties en de publieke receptie ervan.
- De student heeft een visie op de functie en plaats van 'ontwerpen' en het beroep en/of beeldende kunst in de maatschappij.
- De student heeft overzicht van de spelers in de beroepspraktijk en benut deze voor zijn positionering binnen zijn toekomstige werkveld.
- De student anticipeert op technologische ontwikkelingen en weet deze kwalitatief hoogwaardig in te zetten in zijn werk.
- De student evalueert en bediscussieert disciplinegerelateerde onderwerpen met andere professionals binnen en buiten het vakgebied.

VERMOGEN TOT SAMENWERKEN

7 De student kan in een samenwerkingsverband zelfstandig en actief bijdragen aan de totstandkoming van een artistiek product of proces.

7.1 De student realiseert de eigen werkgerelateerd doelen in afstemming met anderen.

7.2 De student kent de eigen kwaliteiten en identiteit en zet die binnen het samenwerkingsverband op effectieve wijze in.

7.3 De student gaat strategisch en respectvol om met de verschillende rollen, verantwoordelijkheden belangen en kwaliteiten in het samenwerkingsverband.

7.4 De student draagt vanuit de eigen discipline bij aan multidisciplinaire samenwerkingsverbanden.

7.5

VERMOGEN TOT SAMENWERKEN

De student kan in een samenwerkingsverband zelfstandig en actief bijdragen aan de totstandkoming van een artistiek product of proces.

De student realiseert de eigen artistieke doelen in afstemming met anderen.

De student kent de eigen kwaliteiten en identiteit en zet die binnen het samenwerkingsverband op effectieve wijze in.

De student gaat strategisch en respectvol om met de verschillende rollen, verantwoordelijkheden belangen en kwaliteiten in het samenwerkingsverband.

De student draagt vanuit de eigen discipline bij aan multidisciplinaire samenwerkingsverbanden.

VERMOGEN TOT SAMENWERKEN

De student kan een samenwerkingsverband initiëren en zelfstandig en actief bijdragen aan de totstandkoming van een artistiek product of proces.

De student realiseert de eigen artistieke doelen in afstemming met anderen.

De student kent de eigen kwaliteiten en identiteit en zet deze in complexe samenwerkingsverbanden op effectieve wijze in.

De student gaat strategisch en respectvol om met de verschillende rollen, verantwoordelijkheden belangen en kwaliteiten in een complex samenwerkingsverband.

De student draagt vanuit de eigen discipline bij aan interdisciplinaire samenwerkingsverbanden.

De student geeft leiding in creatieve projecten en/of samenwerkingsverbanden.

BIJLAGEN

SCHEMA VERWIJZING NAAR DUBLINDESCRIPTOREN

DUBLINDESCRIPTOREN BACHELOR	COMPETENTIE BACHELOR	INDICATOREN
KENNIS EN INZICHT	Creërend vermogen Omgevingsgerichtheid	1.5, 6.1 t/m 6.8
TOEPASSEN KENNIS EN INZICHT	Creërend vermogen Kritische reflectie Vermogen tot groei en vernieuwing Vermogen tot samenwerking	1.1 t/m 1.7, 2.1 t/m 2.7, 3.1 t/m 3.5, 7.1 t/m 7.4
ORDEELSVORMING	Creërend vermogen Kritische reflectie	1.6, 2.1 t/m 2.7
COMMUNICATIE	Communicatief vermogen Organiserend vermogen	5.1 t/m 5.4, 4.5 en 4.6
LEERVAARDIGHEDEN	Kritische reflectie Vermogen tot groei en vernieuwing	2.6 en 2.7, 3.1 t/m 3.5

THEMA'S VERWERKT IN DE COMPETENTIES EN INDICATOREN

THEMA	KOPPELING COMPETENTIE	KOPPELING GEDRAGSINDICATOR
HYBRIDISERING VAN DE BEROEPSPRAKTIJK	Vermogen tot Kritische Reflectie	2.5 De student positioneert zich kritisch t.o.v., de maatschappelijke context en de actualiteit in relatie tot zijn werk en werkwijze.
	Vermogen tot Groei en Vernieuwing	Alle gedragsindicatoren van deze competentie
	Omgevingsgerichtheid	Alle gedragsindicatoren van deze competentie
	Vermogen tot samenwerken	7.2 De student kent de eigen kwaliteiten en identiteit en zet die binnen het samenwerkingsverband op effectieve wijze in. 7.4 De student draagt vanuit de eigen discipline bij aan interdisciplinaire samenwerkingsverbanden.
ONDERNEMENDHEID	Vermogen tot Groei en Vernieuwing	3.1. De student staat open voor nieuwe kennis, inzichten en vaardigheden, verwerft deze en kan daardoor omgaan met veranderende omstandigheden. 3.3. De student zet bevindingen in ten voordele van de verdere ontwikkeling van een oeuvre en de beroepspositie.
	Organiserend vermogen	Alle gedragsindicatoren van deze competentie
	Vermogen tot samenwerking	Alle gedragsindicatoren van deze competentie
TECHNOLOGIE	Vermogen tot Groei en Vernieuwing	Alle gedragsindicatoren van deze competentie
	Omgevingsgerichtheid	6.7 De student anticipeert op technologische ontwikkelingen en weet deze kwalitatief hoogwaardig in te zetten in zijn werk.
ONDERZOEK	Creërend vermogen	1. 6 De student hanteert praktijkgerichte en/of theoretische onderzoeksmethoden om het werk te ontwikkelen en te verdiepen.
	Kritische reflectie, als geheel staat in teken van onderzoek.	2. 6 De student evalueert de resultaten van het onderzoek en gebruikt deze voor de kritische reflectie.
INTERNATIONALISERING	–	–
LEVEN LANG LEREN	Vermogen tot Groei en Vernieuwing	Alle gedragsindicatoren van deze competentie

COLOFON

BEROEPSPROFIEL EN
OPLEIDINGSPROFIELEN

BEELDENDE KUNST
EN VORMGEVING

DECEMBER 2014

Samenstelling en redactie
Overleg Beeldende Kunsten (OBK)

www.vereniginghogescholen.nl

www.overlegbk.nl

Vormgeving

Gisanne Hendriks

www.gisannehendriks.nl

Begeleiding

Michiel Uilen

Projectbureau/AMP

Druk

Tienkamp Groningen

Oplage

5000